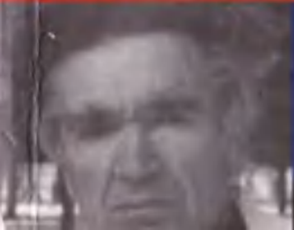

Cioran

Mărturisiri și anateme

HUMANITAS

MĂRTURISIRI ȘI ANATEME

OPERA LUI CIORAN

SCRIERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Pe culmile disperării
ediția întîi – 1934 / prima ediție postbelică, Humanitas – 1990

Cartea amăgirilor
1936 / 1991

Schimbarea la față a României
1936 / ediție revăzută de autor – 1990

Lacrimi și sfinți
1937 / 1991

Amurgul gîndurilor
1940 / 1991

Îndreptar pătimaș
Humanitas – 1991

SCRIERI ÎN LIMBA FRANCEZĂ

Précis de décomposition Gallimard – 1949	*Tratat de descompunere* Humanitas – 1992
Syllogismes de l'amertume – 1952	*Silogismele amărăciunii* – 1992
La Tentation d'exister – 1956	*Ispita de a exista* – 1992
Histoire et utopie – 1960	*Istorie și utopie* – 1992
La Chute dans le temps – 1964	*Căderea în timp* – 1994
Le Mauvais démiurge – 1969	*Demiurgul cel rău* – 1995
De l'inconvénient d'être né – 1973	*Despre neajunsul de a te fi născut* – 1995
Écartèlement –1979	*Sfîrtecare* – 1995
Exercices d'admiration – 1986	*Exerciții de admirație* – 1993
Aveux et anathèmes – 1987	*Mărturisiri și anateme* – 1994

Mon Pays / Țara mea
Humanitas–1996

PUBLICISTICĂ, CORESPONDENȚĂ, CONVORBIRI

Singurătate și destin
Humanitas – 1992

Convorbiri
Humanitas – 1993

Scrisori către cei de-acasă
Humanitas – 1995

CIORAN

Mărturisiri și anateme

Traducere din franceză
EMANOIL MARCU

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Coperta

DONE STAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CIORAN, EMIL
Mărturisiri și anateme/Cioran ; trad.: Emanoil Marcu.
– București: Humanitas, 2003
ISBN 973-50-0332-5

I. Marcu, Emanoil (trad.)

821.135.1-84

E.M. CIORAN
AVEUX ET ANATHÈMES

ISBN 973-50-0332-5

La liziera existenței

Cînd Cristos a coborît în infern, dreptcredincioșii întru legea cea veche, Abel, Enoh, Noe, i-au întîmpinat cu neîncredere învățătura și n-au răspuns chemării sale. L-au crezut trimisul celui Viclean, de ale cărui mreje se temeau. Numai Cain și cei din spița lui au primit ori s-au făcut că primesc noua doctrină, l-au urmat pe Isus și au părăsit infernul împreună cu el. — Iată ce propovăduia Marcion.

«Izbînda celui rău», vechea obiecție adusă ideii de Creator milostiv sau măcar onorabil — cine a argumentat-o mai temeinic decît acest eretic, cine i-a mai deslușit cu atîta pătrundere caracterul insurmontabil?

*

Paleontolog de ocazie, am petrecut mai multe luni meditînd asupra scheletului. Rezultat: abia cîteva pagini... Subiectul, ce-i drept, nu îndemna la prolixitate.

*

A-i supune aceluiași tratament pe poet și pe gînditor mi se pare o greșeală de gust. Sînt do-

menii de care filozofii n-ar trebui să se apropie. Să dezarticulezi un poem la fel cum dezarticulezi un sistem e un delict, ba chiar un sacrilegiu.

Lucru ciudat: poeții exultă cînd nu pricep ce se înșiră despre ei. Jargonul îi măgulește și le dă iluzia unui progres. Această slăbiciune îi coboară la același nivel cu glosatorii lor.

*

Pentru budism (la drept vorbind, pentru Orient în general), neantul nu comportă semnificația întru cîtva sinistră pe care i-o atribuim noi. El se confundă cu o experiență-limită a luminii sau, dacă vreți, cu o stare de veșnică absență luminoasă, de vid radios: e ființa care și-a depășit toate atributele, sau mai curînd o non-ființă în chipul cel mai înalt pozitivă și care răspîndește o fericire fără materie, fără substrat, fără nici un reazem în vreuna din lumi.

*

Singurătatea mă împlinește într-atît, că pînă și cel mai neînsemnat *rendez-vous* e pentru mine o crucificare.

*

Filozofia hindusă urmărește eliberarea; a grecilor, cu excepția lui Pyrrhon, a lui Epicur și a cîtorva inclasificabili, este decepționantă: nu caută decît… adevărul.

*

Nirvana a fost comparată cu o oglindă ce n-ar mai reflecta nici un obiect. Cu o oglindă, așadar, veșnic pură, veșnic nefolosită.

*

Cristos l-a numit pe Satan: «Prințul lumii acesteia»; Sfîntul Pavel, vrînd să-i întărească spusa, avea să pună punctul pe *i*: «dumnezeu al acestei lumi».

Cînd asemenea autorități în materie îi spun pe nume celui ce ne cîrmuiește, mai avem oare dreptul să facem pe dezmoșteniții?

*

Omul e liber, dar nu și în adîncul ființei sale. La suprafață, el face ce vrea; în straturile sale neștiute, «voință» este o vorbă lipsită de sens.

*

Pentru a-i dezarma pe invidioși, ar trebui să ieșim pe stradă în cîrje. Numai tabloul decăderii noastre îi îmblînzește oarecum pe prietenii și pe dușmanii noștri.

*

Pe bună dreptate ne credem, în fiece epocă, martori la dispariția ultimelor urme ale Paradisului terestru.

*

Iarăși Cristos. După o povestire gnostică, din ură pentru *fatum*, el s-ar fi înălțat la cer ca să tulbure ordinea sferelor și să ne împiedice să iscodim astrele.

În acea răvășeală, ce s-o fi întîmplat cu steaua mea, sărmana?

*

Kant a trebuit să aștepte anii din urmă ai bătrîneții pentru a vedea părțile întunecate ale existenței și a semnala «eșecul oricărei teodicei raționale».

...Alții, mai norocoși, și-au dat seama de asta mai înainte chiar de a începe să filozofeze.

*

S-ar zice că materia, invidioasă pe viață, o spionează ca să-i descopere punctele slabe și ca s-o pedepsească pentru inițiativele și trădările ei. Căci viața nu e viață decît trădînd materia.

*

Sînt distinct de toate senzațiile mele. Nu reușesc să pricep cum se întîmplă asta. Nu reușesc nici măcar să pricep *cine* le încearcă. Și de altfel cine-i acest *eu* din cele trei propoziții?

*

Tocmai am citit o biografie. Ideea că toate personajele evocate nu mai există decît în aceas-

tă carte mi s-a părut atît de insuportabilă, încît a trebuit să mă întind în pat ca să nu leșin.

*

Cu ce drept îmi arunci în față adevărurile mele? Îți permiți o familiaritate pe care n-o accept. Tot ce susții este exact, recunosc. Dar nu ți-am îngăduit să fii sincer cu mine. — (După fiecare acces de furie, rușine însoțită de obișnuita umflare în pene: «Asta, cel puțin, e viață adevărată», urmată, la rîndu-i, de o rușine și mai mare.)

*

«Sînt un laș, nu pot îndura suferința de a fi fericit.»

Ca să deslușesc pe cineva, ca să-l *cunosc* cu adevărat, îmi e destul să văd cum reacționează la această mărturisire a lui Keats. Dacă nu înțelege pe dată, e de prisos să continui.

*

Spăimîntătură — ce păcat că acest cuvînt a dispărut o dată cu marii predicatori!

*

Omul fiind un animal bolnăvicios, orice cuvînt sau gest al lui are valoare de *simptom*.

*

«Sînt uluit că un om atît de remarcabil a putut să moară», i-am scris văduvei unui filozof. Nu mi-am dat seama de stupiditatea scrisorii mele decît după ce-o expediasem. Să-i trimit alta însemna să risc o nouă gafă. În materie de condoleanțe, tot ce nu e clișeu frizează necuviința ori absurdul.

*

Septuagenară, lady Montague mărturisea că încetase, de unsprezece ani, să se privească în oglindă.

Excentricitate? Se poate, dar numai pentru cei ce nu cunosc calvarul întîlnirii zilnice cu propria mutră.

*

Nu pot vorbi decît despre ceea ce simt; or, în acest moment nu simt nimic. Totul îmi pare anulat, totul e suspendat pentru mine. Încerc să nu fac din asta motiv de amărăciune și nici de trufie. «De-a lungul numeroaselor vieți pe care le-am trăit, citim în *Comoara adevăratei Legi*, de cîte ori nu ne-am născut în van, de cîte ori nu am murit zadarnic!»

*

Cu cît omul înaintează, cu atît mai puțin va avea la ce să se convertească.

*

Cea mai bună metodă ca să te scapi de un dușman e să-l vorbești numai de bine, peste tot. Se va găsi cineva să i-o spună, iar el n-o să mai aibă forța de a-ți face rău: îi vei fi sfărîmat resortul lăuntric... O să-și continue războiul contra ta, dar fără vlagă și fără consecvență, căci va fi încetat, inconștient, să te urască. Iată-l înfrînt, fără măcar să-și bănuiască înfrîngerea.

*

Cunoaștem ucazul lui Claudel: «Sînt de partea oricărui Jupiter, contra tuturor Prometeilor.»

Chiar dacă ți-ai pierdut orice iluzii în privința revoltei, asemenea enormitate îl trezește pe teroristul ațipit în tine.

*

Nu le porți pică celor pe care i-ai insultat; din contră, ești dispus să le recunoști toate meritele imaginabile. Această generozitate, din păcate, n-ai s-o regăsești niciodată la cel insultat.

*

Nu mă interesează ce-i care se lipsesc de Păcatul originar. În ce mă privește, am apelat la el în toate împrejurările și, fără el, nu știu cum aș putea evita o permanentă consternare.

*

Kandinski susține că *galbenul* este culoarea vieții.

... Înțelegem acum de ce culoarea asta e atît de supărătoare pentru ochi.

*

Cînd trebuie să iei o hotărîre capitală, lucrul cel mai primejdios e să-i ceri altuia sfatul, căci, cu excepția cîtorva rătăciți, nu-i nimeni să-ți vrea cu sinceritate binele.

*

A inventa cuvinte noi ar fi, după Doamna de Staël, «simptomul cel mai sigur al sterilității ideilor». Remarca pare și mai justă acum decît era la începutul veacului trecut. Încă din 1649, Vaugelas decretase: «Nu-i este nimănui îngăduit să fabrice cuvinte noi, nici măcar suveranului.»

Ar trebui ca filozofii, mai mult decît scriitorii, să mediteze la această interdicție înainte chiar de a începe să gîndească!

*

Înveți mai multe într-o noapte albă decît într-un an întreg de somn. Altfel spus, o ciomăgeală e mult mai instructivă decît siesta.

*

Durerile de urechi de care suferea Swift se află, în parte, la originea mizantropiei lui.

Dacă mă interesez atîta de beteșugurile altora, e ca să-mi găsesc de îndată puncte comune cu ei. Am uneori impresia că am împărtășit toate chinurile celor pe care i-am admirat.

*

Azi-dimineață, după ce am auzit un astronom vorbind despre *miliarde de sori*, am renunțat să-mi fac toaleta: la ce bun să te mai speli?

*

Plictisul e desigur o formă de anxietate, dar o anxietate din care frica a fost eliminată. Cînd te plictisești nu te temi, într-adevăr, de nimic, decît cel mult de plictisul însuși.

*

Orice ins care a trecut printr-o încercare îi privește de sus pe cei cărora nu le-a fost dat s-o îndure. Insuportabila infatuare a celor operați…

*

La expoziția Paris-Moscova, cutremurare în fața portretului, pictat de Ilia Repin, al lui Re-

mizov tînăr. Cînd l-am cunoscut, Remizov avea optzeci și șase de ani; locuia într-un apartament aproape gol, rîvnit, pentru fiica ei, de portăreasa care uneltea să-l evacueze, sub pretext că locul e un focar de infecție, un cuib de șobolani. Iată unde ajunsese omul pe care Pasternak îl socotea drept cel mai mare stilist rus. Contrastul dintre bătrînul hîrbuit, jalnic, uitat de toți și imaginea tînărului strălucitor pe care o aveam sub ochi mi-a tăiat orice poftă de a mai vizita și restul expoziției.

*

Cei vechi priveau cu suspiciune reușita nu doar pentru că se temeau de invidia zeilor, ci și din cauza dezechilibrului interior legat de orice succes ca atare. Să fi înțeles această primejdie — ce avantaj asupra noastră!

*

E cu neputință să petreci nopți albe și să practici o meserie: dacă, pe vremea tinereții mele, părinții nu mi-ar fi *subvenționat* insomniile, negreșit mi-aș fi pus capăt zilelor.

*

Sainte-Beuve scria în 1849 că tineretul se îndepărtează de răul romantic spre a visa, după exemplul saint-simonienilor, la «triumful fără margini al industriei».

Acest vis, realizat pe deplin, discreditează toate făptuirile noastre și însăși ideea de *speranță*.

*

Acei copii pe care nu i-am vrut — de-ar ști ce fericire îmi datorează!

*

În timp ce dentistul îmi scormonea maxilarele, îmi spuneam că Timpul e unicul subiect asupra căruia face să meditezi, că din cauza Lui mă găsesc pe acest scaun fatal și că totul se duce de rîpă, inclusiv ultimii dinți ce-mi rămîn.

*

Dacă niciodată n-am avut încredere în Freud, de vină este tatăl meu: îi povestea mamei visele de peste noapte și îmi strica în felul ăsta toate diminețile.

*

Înclinarea spre rău fiind înnăscută, nu e nevoie să-ți dai vreo osteneală ca s-o dobîndești. Copilul își exercită instinctele rele dintru început — și cu cîtă dexteritate, cu cîtă competență, cu cîtă îndîrjire!

O pedagogie demnă de numele ei ar trebui să prevadă stagii în cămașa de forță. Și poate că această măsură ar trebui extinsă dincolo de

copilărie, la toate vîrstele, spre marele folos al tuturora.

*

Vai de scriitorul care nu-și cultivă megalomania, care o vede cum scade și nu reacționează. Foarte curînd își va da seama că nu devii *normal* fără să te coste.

*

Mă chinuia o angoasă de care nu știam cum o să scap. Sună cineva la ușă. Deschid. În prag, o doamnă mai în vîrstă, pe care chiar că n-o așteptam. Timp de trei ceasuri m-a tocat la cap cu asemenea tîmpenii, încît angoasa mi s-a transformat în furie. Eram salvat.

*

Tirania îl frînge ori îl întărește pe individ; libertatea îl moleșește și face din el o fantoșă. Omul are mai multe șanse de a se mîntui prin infern decît prin paradis.

*

Două prietene, actrițe într-o țară din Est. Una pleacă în Occident unde ajunge bogată și celebră, cealaltă rămîne acasă, necunoscută și săracă. După o jumătate de secol, într-o călătorie, îi face o vizită prietenei norocoase. «Era cu un cap mai înaltă decît mine, iar acum e

chircită și paralizată.» Urmează alte detalii, după care îmi spune în chip de concluzie: «Nu de moarte mi-e frică, ci de moartea în viață.»

Nimic mai bun pentru a camufla o revanșă tardivă decît recursul la reflecția filozofică.

*

Crîmpeie, gînduri trecătoare, spui tu. Dar pot fi ele numite *trecătoare* cînd este vorba de obsesii, de gînduri a căror esență e tocmai că nu *trec*?

*

Îi scrisesem cîteva rînduri foarte moderate, foarte cumsecade unuia care nu le merita defel. Înainte de a i le trimite, am adăugat cîteva aluzii condimentate cu un venin discret. În fine, în chiar momentul cînd puneam scrisoarea la poștă, am simțit că mă cuprinde furia și, o dată cu ea, disprețul pentru pornirea mea nobilă, pentru regretabilul meu succes de *distincție*.

*

Cimitirul Picpus. Un tînăr și o cucoană cam trecută. Paznicul le atrage atenția că cimitirul e rezervat pentru urmașii celor ghilotinați. Cucoana ripostează:

Asta și sîntem!

Cu ce ton! În definitiv, poate că spunea adevărul. Însă tonul acela înțepat m-a făcut să trec pe dată de partea călăului.

*

Deschid, într-o librărie, *Predicile* lui Meister Eckhart și citesc că suferința îi este insuportabilă celui ce suferă pentru sine, dar că-i este ușoară celui ce suferă pentru Dumnezeu, pentru că Dumnezeu îi duce povara, chiar dacă-i grea cît suferința lumii întregi.

Nu întîmplător am nimerit peste pasajul acesta, căci prea se potrivește celui ce nu va putea niciodată să-și treacă povara de pe umerii săi pe ai altuia.

*

După Cabala, Dumnezeu îngăduie ca slava lui să pălească pentru ca îngerii și oamenii s-o poată suporta. Altfel spus, Creația coincide cu o scădere a luminii divine, cu o sforțare întru întuneric la care Creatorul a consimțit. Ipoteza întunecării voluntare a lui Dumnezeu are meritul de a face să ne descoperim propriile tenebre, vinovate de lipsa noastră de receptivitate față de o anume lumină.

*

Idealul ar fi să te poți repeta precum... Bach.

*

Ariditate grandioasă, supranaturală: parcă aș începe o nouă existență pe o planetă unde cuvîntul ar fi necunoscut, într-un univers re-

fractar la limbaj și incapabil de a-și crea vreunul.

*

Nu locuim într-o țară, locuim într-o limbă. Patrie asta înseamnă și nimic altceva.

*

După ce ai citit într-o lucrare de inspirație psihanalistă că tînărul Aristotel fusese cu siguranță gelos pe Filip, tatăl lui Alexandru, viitorul său elev, fără să vrei te gîndești că un sistem cu pretenție de terapeutică și în care se născocesc asemenea ipoteze nu poate fi decît suspect, căci *inventează* secrete din plăcerea de a inventa explicații și vindecări.

*

Are ceva de șarlatan oricine izbîndește într-un domeniu sau altul.

*

O vizită într-un spital și, după cinci minute, devii budist dacă nu erai, sau redevii, dacă încetaseși să fii.

*

Parmenide. Nu zăresc nicăieri ființa pe care o ridică el în slăvi și nu mă pot imagina în

sfera sa, ce n-are nici o fisură, nici un *loc* pentru mine.

*

În compartiment, vecina din față, o femeie de o urîțenie indecentă, sforăia cu gura căscată: o agonie dezgustătoare. Ce să fac? Cum să suport asemenea spectacol? — Stalin mi-a venit în ajutor. În tinerețea lui, în timp ce trecea printre două rînduri de zbiri ce-l biciuiau, s-a cufundat cu totul în lectura unei cărți, astfel încît și-a abătut atenția de la ploaia de lovituri. Întărit de pilda aceasta, m-am cufundat și eu într-o carte și m-am oprit la fiece cuvînt cu o rîvnă extremă, pînă în clipa cînd monstrul a încetat să agonizeze.

*

Îi spuneam deunăzi unui prieten că, deși nu mai cred în scris, n-aș vrea nici să renunț la el, că munca este o iluzie respectabilă și, după ce mîzgălesc o pagină sau măcar o frază, întotdeauna îmi vine să fluier.

*

Religiile, ca și ideologiile care le-au moștenit viciile, nu sînt decît cruciade împotriva umorului.

*

Filozofii pe care i-am cunoscut erau, fără excepție, niște impulsivi.

Meteahna Occidentului i-a marcat chiar și pe cei ce ar fi trebuit să fie imuni la ea.

*

Să fie asemenea lui Dumnezeu, iar nu asemeni zeilor — iată țelul adevăraților mistici, care țintesc prea sus spre a se mulțumi cu politeismul.

*

Sînt căutat pentru un colocviu în străinătate, căci e nevoie, pare-se, de îndoielile mele.

Scepticul de serviciu al unei lumi care apune.

*

În ce voi fi constînd — n-am s-o știu niciodată. E drept că nu știm nici în ce constă Dumnezeu, căci ce noimă are expresia: *a consta în sine* pentru noi, care nu avem un temei nici înlăuntrul, nici în afara noastră?

*

Abuzez de cuvîntul Dumnezeu, îl folosesc ades, prea ades. O fac de fiecare dată cînd ajung la o limită și am nevoie de-o vocabulă pentru a numi ceea ce vine *după*. Între Dumnezeu și De-neconceput, îl prefer pe primul.

*

Cutare cărțulie evlavioasă susține că incapacitatea de a opta e semn că n-ai fi «luminat de lumina dumnezeiască».

Cu alte cuvinte, nehotărîrea, această *obiectivitate* absolută, ar fi o cale a pierzaniei.

*

Musai găsesc un cusur la toți cei care se interesează de aceleași lucruri ca mine...

*

Am citit o lucrare despre bătrînețe doar pentru că fotografia autorului mă îndemna s-o fac. Acel amestec de rînjet și de implorare, acea expresie de stupoare schimonosită — ce reclamă, ce garanție!

*

«Lumea aceasta n-a fost creată după dorința Vieții», se spune în *Ginza,* text gnostic al unei secte mandeene din Mesopotamia.

Să ne amintim aceste vorbe de fiecare dată cînd nu dispunem de un argument mai bun pentru a risipi o decepție.

*

După atîția ani, după o viață-ntreagă, o revăd. «De ce plîngi?», a fost prima mea întrebare. «Dar nu plîng», mi-a răspuns ea. Într-adevăr, nu plîngea: îmi zîmbea, ci vîrsta deformîndu-i trăsăturile, bucuria nu mai răzbătea pe chipul ei, pe care tot așa de bine ai fi

putut să citești: «Cine nu moare de tînăr o s-o regrete mai devreme sau mai tîrziu.»

*

Cel care-și supraviețuiește își ratează... biografia. În definitiv, nu pot fi socotite împlinite decît destinele frînte.

*

N-ar trebui să ne deranjăm prietenii decît cu ocazia înmormîntării noastre. Și poate nici atunci!

*

Plictisul, un rău considerat frivol, ne face totuși să întrezărim abisul din care emană nevoia de a ne ruga.

*

«Din tot ce a creat, nimic nu-l scîrbește pe Dumnezeu mai mult decît lumea aceasta și, din ziua-n care a creat-o, și-a întors fața de la ea, într-atît o urăște.»

Nu știu cine era misticul musulman care a scris aceste cuvinte, n-am să știu niciodată numele acestui prieten.

*

Categoricul avantaj al muribunzilor: să poată debita banalități fără a se compromite.

*

Retras la țară după moartea fiicei sale Tullia, Cicero, copleșit de mîhnire, își adresa lui însuși scrisori de consolare. Ce păcat că nu au fost găsite și, mai mult decît atît, ce păcat că această terapie nu a devenit curentă! E drept că, de-ar fi fost adoptată, religiile dădeau de mult faliment.

*

Un patrimoniu cu adevărat al nostru: momentele în care n-am făcut nimic... Sînt cele care ne formează, ne individualizează, ne fac *deosebiți*.

*

Un psihanalist danez care suferea de migrene rebele și care urmase fără succes tratamentul unui confrate veni la Freud, iar acesta îl vindecă în cîteva luni. Freud însuși o spune, și nu avem de ce să nu-l credem. Un discipol, oricît i-ar fi de rău, nu poate să nu se simtă mai bine atunci cînd își întîlnește zilnic Maestrul. Ce tratament mai bun decît să-l vezi pe cel care în ochii tăi e fără pereche că dă atîta importanță mizeriilor tale! Puține beteșuguri n-ar ceda în fața unei asemenea solicitudini. Să ne reamintim că Magistrul avea toate calitățile unui fondator de sectă deghizat în om de știință. Dacă i-au reușit tămăduiri nu e atît datorită metodei, cît *credinței* sale.

*

«Bătrînețea e lucrul cel mai neașteptat din cîte i se întîmplă omului», notează Troțki, cu cîțiva ani înaintea morții sale. Dacă, tînăr fiind, ar fi avut intuiția exactă, viscerală, a acestui adevăr — ce jalnic revoluționar ar fi fost!

*

Marile fapte nu sînt posibile decît în epocile-n care încă nu bîntuie autoironia.

*

A fost datul lui să nu se împlinească decît pe jumătate. Totul era *ciuntit* la el: felul de-a fi, ca și felul de a gîndi. Un om din fragmente, fragment el însuși.

*

Visul, abolind timpul, abolește și moartea. Lucru de care profită răposații ca să ne deranjeze. Noaptea trecută, iată-l pe taică-meu. Era cum l-am știut dintotdeauna, și totuși am avut o șovăire. Și dacă nu era el? Ne-am sărutat după obiceiul românesc, însă, cum se întîmpla de fiecare dată cu el, fără efuziuni, fără căldură, fără manifestările obișnuite la un popor expansiv. Din cauza acestui sărut sobru, glacial, am știut că el era, negreșit. M-am deșteptat zicîndu-mi că nu poți reînvia decît ca intrus,

ca nepoftit în visul altuia, și că această imortalitate sîcîitoare e singura care există.

*

Punctualitatea — varietate a «maniei scrupulelor». Ca să nu întîrzii undeva, aș fi în stare să comit o crimă.

*

Mai presus de presocratici sîntem tentați uneori să-i așezăm pe acei eretici ale căror lucrări au fost ciuntite sau distruse și din care nu ne-au rămas decît crîmpeie de fraze, misterioase peste poate.

*

De ce oare după ce-am săvîrșit o faptă bună ne vine să urmăm un drapel, indiferent care?

Elanurile noastre generoase implică un pericol: ne fac să ne pierdem capul. De nu cumva sîntem generoși tocmai pentru că ni l-am pierdut, generozitatea fiind o formă notorie de ebrietate.

*

De fiecare dată cînd viitorul îmi pare posibil, am sentimentul că Harul s-a pogorît peste mine.

*

De-ar fi cu putință să identificăm defectul de fabricație a cărui urmă o poartă, atît de vizibil, universul!

*

De fiecare dată sînt uluit să văd cît de vii, de normale, de imbatabile sînt sentimentele josnice. Cînd le încerci, te simți înviorat, reintegrat în colectivitate, de-o teapă cu semenii tăi.

*

Omul uită atît de ușor că e blestemat pentru că-i blestemat dintotdeauna.

*

Critica este un contrasens: trebuie să citești nu ca să-l înțelegi pe altul, ci ca să te-nțelegî pe tine însuți.

*

Cel care se vede *așa cum este* se înalță mai presus de cel care învie morții. E spusa unui sfînt. Să nu te cunoști pe tine însuți — iată legea fiecăruia, și n-o încalci fără riscuri. Adevărul e că nimeni n-are curajul s-o încalce, ceea ce explică și exagerarea sfîntului.

*

Mai ușor e să-l imiți pe Jupiter decît pe Lao zi.

*

A fi în pas cu vremea e trăsătura unui spirit fluctuant, fără vreun scop personal, inapt pentru obsesie, această fundătură *fără capăt*.

*

Înaltul cleric lua în derîdere păcatul originar. «Cu păcatul ăsta vă cîștigați existența. Fără el ați fi muritori de foame, căci sacerdoțiul vostru n-ar mai avea nici un sens. Dacă omul nu e căzut în păcat dintru-nceput, de ce a mai venit Cristos? Pe cine să răscumpere? Și ce?» La obiecțiile mele nu a avut, drept răspuns, decît un surîs condescendent.

O religie e terminată atunci cînd numai adversarii ei se străduiesc să-i păstreze integritatea.

*

Germanii nu-și dau seama că e ridicol să-i pui în aceeași oală pe un Pascal și pe un Heidegger. Mare-i distanța între un *Schicksal* și un *Beruf*, între un destin și o profesiune.

*

O tăcere abruptă în toiul unei discuții ne readuce brusc la esențial: ne dezvăluie ce preț avem de plătit pentru a fi scornit cuvîntul.

*

Să nu mai ai nimic în comun cu oamenii decît faptul de a fi om!

*

Mult trebuie să fi decăzut o senzație pentru a consimți să se preschimbe în idee.

*

Credința în Dumnezeu te scutește să mai crezi în altceva — ceea ce este un avantaj de neprețuit. Întotdeauna i-am invidiat pe cei care cred, deși îmi pare mai la îndemînă să te crezi Dumnezeu decît să crezi în Dumnezeu.

*

Un cuvînt disecat nu mai înseamnă nimic, nu mai este nimic. La fel cum un trup, după autopsie, e mai puțin decît un cadavru.

*

Orice dorință naște în mine o contradorință, astfel încît, orice aș face, contează doar ceea ce nu am făcut.

*

Sarvam anityam — totul e trecător (Buddha).

Formulă pe care ar trebui s-o repetăm la orice oră a zilei, cu riscul — admirabil — să scăpăm de-atîta repetat.

*

Nu știu ce sete diabolică mă împiedică să denunț pactul pe care l-am încheiat cu respirația mea.

*

Să-ți pierzi somnul și să-ți schimbi limba. Două încercări, una independentă de voința ta, alta deliberată. Singur, față în față cu nopțile și cuvintele.

*

Cei sănătoși nu sînt reali. Au totul, în afară de *ființă* — pe care doar o sănătate îndoielnică ți-o dă.

*

Dintre cei vechi, Epicur e poate cel care a știut să disprețuiască gloata mai bine decît toți. Un motiv în plus pentru a-l celebra. Ce idee — să-l fi apreciat atîta pe un bufon ca Diogene! Ar fi trebuit să frecventez Grădina lui Epicur, și nu agora, iar butoiul cu atît mai puțin…

(Totuși, chiar Epicur m-a dezamăgit, și nu doar o dată. Oare nu el îl socotește *prost* pe Teognis din Megara pentru că afirmase că preferabil e să nu te naști sau, dacă totuși te-ai născut, să treci cît mai curînd pragul Hadesului?)

*

«Dacă mi s-ar cere să clasific nenorocirile omenești, scrie tînărul Tocqueville, aș face-o în ordinea următoare: boala, moartea, îndoiala.»

Îndoiala ca flagel, niciodată n-aș fi putut să susțin un asemenea punct de vedere, însă îl

înțeleg de parcă l-aș fi formulat eu însumi — într-o altă viață.

*

«Sfîrșitul omenirii va veni atunci cînd toți vor fi ca mine», am declarat într-o zi, într-un acces pe care nu sînt în drept să-l calific.

*

De-abia ieșit în stradă, exclam: «Ce perfectă parodie a Infernului!»

*

«Eu să mă duc la zei? N-au decît să vină ei la mine», i-a răspuns Plotin discipolului său Amelius, care vroia să-l ducă la o ceremonie religioasă.

La cine, în lumea creștină, ai să mai întîlnești un orgoliu de asemenea calitate?

*

Trebuia să-l lași să vorbească despre orice și să încerci să reții cuvintele scînteietoare ce-i scăpau. Era o izbucnire verbală lipsită de noimă, cu o gesticulație de sfînt histrion și smintit. Ca să te ridici la nivelul lui, trebuia să delirezi ca el, să proferezi judecăți sublime și incoerente. Un *tête-à-tête* postum, între două stafii pătimașe.

*

În biserica Saint-Séverin, ascultînd, la orgă, *Arta fugii*, nu încetam să-mi repet: «Iată *contestarea* tuturor anatemelor mele.»

Fracturi

Cînd ai ieșit din cercul de erori și iluzii înlăuntrul căruia se desfășoară faptele, îți este aproape imposibil să iei o poziție. E necesar un minimum de nerozie pentru orice, pentru a afirma și chiar pentru a nega.

*

Ca să întrezărești esențialul trebuie să nu practici nici o meserie. Să stai toată ziua lungit — și să gemi...

*

Tot ce mă pune în dezacord cu lumea îmi este consubstanțial. Foarte puțin am învățat din experiență. Decepțiile mele mi-au luat-o mereu înainte.

*

E o plăcere incontestabilă să știi că tot ce faci nu are nici o bază reală, că e totuna să săvîrșești o faptă ori să n-o săvîrșești. Nu-i mai puțin adevărat că în gesturile noastre cotidi-

ene ajungem la un compromis cu Vacuitatea, adică, rînd pe rînd iar uneori în același timp, considerăm această lume și reală și ireală. Amestecăm astfel adevăruri pure și adevăruri sordide, iar această mixtură, umilire a cugetului, este revanșa vieții.

*

Nu durerile violente lasă urme în noi, ci durerile înăbușite, stăruitoare, suportabile, care fac parte din rutina noastră cotidiană și care ne macină la fel de conștiincios ca și Timpul.

*

Nu putem asista mai mult de un sfert de ceas la disperarea altuia fără să ne pierdem răbdarea.

*

Prietenia nu prezintă interes și nu are forță decît atunci cînd sîntem tineri. În ce-l privește pe omul în vîrstă, e clar că mai mult decît orice se teme că prietenii or să-i supraviețuiască.

*

Ne putem imagina orice, prezice orice — nu și pînă unde putem decădea.

*

Ceea ce încă mă leagă de lucruri este o sete moștenită de la străbunî, care-au împins pînă la infamie curiozitatea de a exista.

*

Cît ne vom fi urît în bezna și duhoarea cavernelor! E de-nțeles că pictorii ce lîncezeau pe-acolo n-au vrut să imortalizeze chipul semenilor lor și că l-au preferat pe-al animalelor.

*

«După ce-am renunțat la sfințenie...» — Cînd mă gîndesc c-am fost în stare să proferez asemenea enormitate! Probabil că voi fi avînd o scuză și tot trag nădejde că am s-o găsesc.

*

În afară de muzică, totul e minciună, chiar și singurătatea, chiar și extazul. Muzica este și una și alta — dar de o esență *superioară* lor.

*

[Cum le simplifică vîrsta pe toate! La bibliotecă, cer patru cărți: două, tipărite prea mărunt, le dau la o parte fără să le cercetez; a treia, prea... serioasă, îmi pare ilizibilă. O iau pe a patra, fără convingere...]

*

Putem fi mîndri de ce am făcut, dar și mai mîndri ar trebui să fim de ceea ce nu am făcut. Această mîndrie, rămîne s-o inventăm.

*

O seară în tovărășia lui te istovea, căci nevoia de a te supraveghea, de a evita cea mai mică aluzie în stare să-l rănească (și totul îl rănea) te lăsa în final fără vlagă, nemulțumit și de el și de tine. Îți reproșai că, din scrupule împinse pînă la josnicie, i-ai acceptat punctul de vedere, te disprețuiai că nu ai răbufnit în loc să-ți impui un exercițiu de delicatețe atît de extenuant.

*

Despre un cîine sau un șobolan nu spunem niciodată că e *muritor*. Cu ce drept și-a arogat omul acest privilegiu? În definitiv, moartea nu-i invenția lui și e un semn de înfumurare prostească să se creadă unicul ei beneficiar.

*

Pe măsură ce memoria slăbește, din ea se șterg elogiile cu care am fost răsfățați, în schimb rămîn învinuirile ce ni s-au adus. Și este drept să fie așa: pe cele dintîi le-am meritat rareori, pe cînd celelalte ne deslușesc întru cîtva partea neștiută din noi înșine.

*

Dacă m-aș fi născut budist, aș fi rămas budist; născîndu-mă creștin, am încetat să fiu creștin încă din prima tinerețe; pe atunci, mai mult decît azi, aș fi împins mai departe — dac-aș fi cunoscut-o — blasfemia pe care Goethe, în chiar anul morții sale, a lăsat-o să-i scape într-o scrisoare către Zelter: «Crucea e tot ce poate fi mai hîd sub soare.»

*

Esențialul țîșnește adesea la capătul unei discuții prelungite. Marile adevăruri se spun în pragul ușii.

*

Perimate la Proust sînt acele fleacuri umflate de un delir prolix, damfurile stilului simbolist, aglomerarea de efecte, saturația poetică. E ca și cum Saint-Simon ar fi suferit influența Prețioaselor. Nimeni nu l-ar mai citi în ziua de azi.

*

O scrisoare demnă de acest nume se scrie sub imperiul admirației sau al indignării, într-un cuvînt — al exagerării. Se înțelege de ce o scrisoare cuminte e o scrisoare născută moartă.

*

Am cunoscut scriitori mărginiți și chiar proști. În schimb, traducătorii pe care i-am putut cunoaște erau mai inteligenți și mai interesanți decît autorii traduși de ei. Căci e nevoie de mai multă judecată pentru a traduce decît pentru a «crea».

*

Cel socotit «extraordinar» de anturajul său nu trebuie să ofere dovezi împotrivă-și. Să se ferească să lase vreo urmă, și mai ales să nu scrie, dacă vrea să pară cîndva pentru toți ceea ce a fost doar pentru unii.

*

Pentru un scriitor, să-și schimbe limba înseamnă să scrie o scrisoare de dragoste cu dicționarul.

*

«Simt că ai ajuns să-ți fie silă atît de ceea ce gîndesc alții, cît și de ceea ce gîndești tu însuți», mi-a spus ea, fără altă introducere, după o lungă despărțire. Iar la plecare mi-a povestit o istorioară chinezească din care reieșea că nimic nu e mai de preț ca uitarea de sine. Ce neînțelegere face ca tocmai ea, ființa cea mai *prezentă*, cea mai plină de energie lăuntrică și de energie în general, cea mai legată de eul ei, cea mai împovărată de sine, să propovădu-

iască modestia, anonimatul pînă-ntr-atît că se crede, ea, cel mai bun exemplu?

*

Peste măsură de prost crescut, meschin, murdar, obraznic, subtil, sensibil la cele mai imperceptibile nuanțe, urlînd de fericire la enormități sau la farse, intrigant și bîrfitor..., totul era în el șarm și repulsie. Un ticălos pe care-l regretăm.

*

Menirea orișicui este să ducă la bun sfîrșit minciuna pe care-o întrupează, să izbutească să nu mai fie decît o iluzie secătuită.

*

Luciditatea: un martiriu permanent, un inimaginabil tur de forță.

*

Cei ce ne fac confidențe șocante mizează cu cinism pe curiozitatea noastră spre a-și satisface nevoia de a exhiba secrete. Ei știu bine, în același timp, că îi vom pizmui prea mult ca să le divulgăm tainele.

*

Doar muzica poate crea o legătură profundă, indestructibilă între două ființe. Pasiunea e

perisabilă, se degradează ca tot ce ține de viață, în vreme ce muzica este de o esență superioară vieții și, bineînțeles, morții.

*

Dacă Misterul nu mă atrage e pentru că totul îmi pare inexplicabil, mai mult decît atît, pentru că mă hrănesc cu inexplicabil și sînt sătul de el pînă-n gît.

*

X. îmi reproșează că am un comportament de spectator, că nu mă «bag», că mi-e silă de nou. — «Dar eu nu vreau să schimb absolut nimic», i-am răspuns. N-a prins sensul replicii mele. M-a crezut un modest.

*

S-a remarcat pe bună dreptate că jargonul filozofic se trece la fel de repede ca și argoul. Motivul? Primul e prea artificial; al doilea, prea viu. Două excese distrugătoare.

*

Sînt luni, sînt ani de cînd își tot trăiește ultimele zile și vorbește despre sfîrșitul lui la trecut. O existență postumă. Mă mir că, nemîncînd aproape nimic, reușește să supravie-

țuiască: «Trupul și sufletul meu au cheltuit atîta timp și-au pus atîta patimă ca să se unească, încît nu se mai pot despărți.»

Nu are vocea unui muribund, pentru că de mult nu mai este în viață. «Sînt o lumînare stinsă» — a spus, cum nu se poate mai exact, în legătură cu ultima-i metamorfoză. Cînd am evocat posibilitatea unui miracol, răspunsul lui a fost: «Ar trebui mai multe.»

*

După cincisprezece ani de singurătate deplină, Sfîntul Serafim din Sarov exclama în fața celui mai neînsemnat vizitator: «O, bucuria mea!»

Cine oare, trăind mereu în preajma semenilor săi, ar putea fi atît de smintit încît să-i salute în felul acesta?

*

A supraviețui unei cărți distructive nu-i mai puțin chinuitor pentru cititor decît pentru autor.

*

Trebuie să fim într-o stare de receptivitate, altfel spus de slăbiciune fizică, numai așa cuvintele ne tulbură, se strecoară în noi și-ncep acolo un soi de carieră.

*

Să fie numit *deicid* — cea mai măgulitoare insultă ce poate fi adresată unui individ ori unui popor.

*

Organismul este un paroxism; disperarea la fel. Unul durează o clipă; celălalt, o viață.

*

Avea profilul unei Cleopatre. Șapte ani mai tîrziu: ar putea cerși la colț de stradă. — Destul ca să te vindeci pentru totdeauna de orice idolatrie, de orice poftă de-a căuta *insondabilul* în niște ochi, într-un surîs și așa mai departe.

*

Să fim rezonabili: nu-i este dat nimănui să se vindece de toate iluziile. În lipsa unei decepții universale, n-ar putea exista nici o cunoaștere universală.

*

Ceea ce nu-i sfîșietor e de prisos, în muzică cel puțin.

*

Brahms ar reprezenta *die Melancholie des Unvermögens*, melancolia neputinței, dacă l-am crede pe Nietzsche.

Această apreciere, făcută-n pragul prăbușirii sale, îi umbrește pe veci strălucirea.

*

Să nu fi făptuit nimic și să mori surmenat.

*

Priviți-i pe acești trecători cretinizați — cum oare s-a ajuns aici? Și cum să ne închipuim asemenea spectacol în Antichitate, la Atena de pildă? Un minut de luciditate intensă în mijlocul acestor osîndiți, și orice iluzie se spulberă.

*

Cu cît îi detești pe oameni, cu atît ești mai copt pentru Dumnezeu, pentru un dialog cu nimeni.

*

Oboseala extremă merge la fel de departe ca și extazul, cu diferența că, prin ea, *cobori* către marginile cunoașterii.

*

La fel cum apariția Răstignitului a tăiat istoria în două, noaptea ce tocmai a trecut mi-a tăiat în două viața…

*

Totul pare degradat și inutil de îndată ce muzica tace. E de înțeles că poți s-o urăști și că ești ispitit să-i consideri absolutul o fraudă. Trebuie s-o înfrunți cu orice preț atunci *cînd o iubești prea mult*. Nimeni nu i-a înțeles primejdia mai bine decît Tolstoi, care știa că muzica poate face din el tot ce vrea. Așa încît a început s-o deteste — de frică să nu devină jucăria ei.

*

Renunțarea e singurul gen de acțiune ce nu înjosește.

*

Îți poți imagina un orășean care să nu aibă suflet de asasin?

*

Să nu iubești decît gîndirea imprecisă, ce nu ajunge la cuvînt, și gîndirea instantanee, ce nu trăiește decît prin cuvînt. Divagația și butada.

*

Un tînăr neamț îmi cere un franc. Intru în vorbă cu el și aflu că a colindat lumea, c-a fost în India, că îi iubește vagabonzii și e mîndru să le semene. Totuși, nu poți aparține fără urmări

unei națiuni didactice. L-am observat cum cere de pomană: părea să fi urmat cursuri de cerșetorie.

*

Natura, căutînd o soluție susceptibilă de a mulțumi pe toată lumea, s-a oprit asupra morții, care, era de așteptat, n-avea să mulțumească pe nimeni.

*

Există la Heraclit o latură oraculară și alta de manual școlar, un amestec de remarci năucitoare și de noțiuni elementare; un inspirat și un institutor. Ce păcat că n-a făcut abstracție de știință, că n-a gîndit doar *în afara* ei!

*

Atît de des am tunat și am fulgerat contra oricărei forme de făptuire, încît a mă manifesta, în orice fel, mi se pare o impostură, ba chiar o trădare. — Și totuși, respiri mai departe. — Da, fac tot ce fac și ceilalți. *Numai că*...

*

Dacă-i adevărat, cum s-a pretins, că ceea ce piere n-a existat niciodată — asta da judecată asupra celor vii!

*

În timp ce-mi vorbea de proiectele lui, îl ascultam fără să pot uita că nu va apuca sfîrșitul săptămînii. Ce nebunie din parte-i să vorbească despre viitor, despre viitorul lui! Dar, odată ieșit în stradă, cum să nu mă gîndesc că în definitiv diferența nu-i chiar atît de mare între un muritor și un muribund? Absurditatea de a face proiecte e doar ceva mai evidentă în cel de-al doilea caz.

*

Ești mereu demodat prin obiectul admirației tale. De cum citezi pe altcineva decît Homer sau Shakespeare, riști să pari depășit ori scrîntit.

*

La o adică, ți-l poți imagina pe Dumnezeu vorbind franțuzește. Pe Cristos, niciodată. Vorbele lui nu merg într-o limbă atît de neajutorată în materie de naivitate ori de sublim.

*

Să meditezi asupra omului de-atît amar de vreme! Cu greu s-ar putea împinge mai departe gustul pentru morbid.

*

De la Dumnezeu ori de la diavol vine furia? — Și de la unul, și de la celălalt: altfel cum să-ți

explici că ea visează galaxii ca să le facă praf și pulbere și că-i nemîngîiată că n-are la-ndemînă decît biata, jalnica noastră planetă?

*

Ne zbuciumăm atîta — pentru ce? Ca să ajungem iarăși ce am fost înainte de-a fi.

*

X., care a ratat totul, mi se plîngea că n-are destin. — Ba da, ba da. Șirul eșecurilor tale e atît de remarcabil, încît pare să trădeze un plan al Providenței.

*

Femeia a contat în ochii noștri cît timp a simulat pudoarea și reținerea. Ce eroare, din parte-i, să înceteze să-și mai joace rolul! Deja nu mai valorează nimic, de vreme ce ne seamănă. Așa dispare una din ultimele minciuni care făceau existența suportabilă.

*

A-ți iubi aproapele este un lucru de neconceput. Poți cere unui virus să iubească alt virus?

*

Singurele evenimente importante dintr-o viață sînt rupturile. Tot ele sînt ultimele ce ni se șterg din memorie.

*

Cînd am aflat că e total opac și la Dostoievski, și la Muzică, am refuzat, cu toate meritele lui, să-l întîlnesc. Îi prefer de departe un imbecil — sensibil la primul sau la cea de-a doua.

*

Faptul că viața n-are nici un sens e un motiv ca să trăiești, singurul de altfel.

*

Cum, zi de zi, am trăit în tovărășia Sinuciderii, ar fi din parte-mi nedrept și ingrat s-o denigrez. Ce poate fi mai sănătos, mai firesc decît ea? Morbidă și împotriva firii e pofta turbată de a exista, meteahnă gravă, meteahnă prin excelență, meteahna mea.

Magia Decepției

N-ar trebui să vorbim decît despre senzații și viziuni: niciodată despre idei — căci nu emană din viscerele noastre și nu sînt niciodată cu adevărat *ale noastre.*

*

Cer mohorît: creierul meu în chip de firmament.

*

Devastat de plictis, acest ciclon *au ralenti*...

*

Există, desigur, o melancolie clinică, asupra căreia leacurile au cîteodată efect; există însă alta, subiacentă pînă și exploziilor noastre de bucurie, și care ne-nsoțește peste tot, nu ne lasă *singuri* nici un moment. Nimic nu ne ajută să ne eliberăm de această malefică omniprezență: ea este eul nostru, pe veci față în față cu el însuși.

*

Mă întîlnesc cu un poet străin care, după ce-a șovăit între mai multe capitale, tocmai a debarcat printre noi; îl asigur că a fost inspirat, că va găsi aici, între alte avantaje, pe acela de a crăpa de foame fără să deranjeze pe nimeni. Ca să-l încurajez și mai mult, îi spun că eșecul e aici atît de firesc, că îți deschide toate ușile. Acest amănunt i-a întrecut așteptările, judecînd după sclipirea pe care i-am remarcat-o în priviri.

*

«Faptul că ai ajuns la vîrsta asta dovedește că viața are un sens», mi-a spus un prieten* după o despărțire de peste treizeci de ani. Aceste vorbe îmi revin adesea în minte și mă șochează de fiecare dată, chiar dacă au fost rostite de cineva care a găsit mereu cîte un sens, pentru orice.

*

Mallarmé pretindea că e condamnat să vegheze douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru; somnul nu era pentru el o «nevoie reală», ci o «favoare».

Doar un mare poet își putea permite luxul unei asemenea insanități.

---

* Constantin Noica (*N. t.*)

*

Insomnia pare să le cruțe pe animale. Dacă le-am împiedica să doarmă timp de cîteva săptămîni, s-ar produce o schimbare radicală în natura și comportamentul lor. Ar încerca senzații nemaicunoscute pînă atunci, socotite a fi proprii doar speciei noastre. Să stricăm echilibrul regnului animal, dacă vrem să ne-ajungă din urmă și să ne ia locul.

*

În fiecare din scrisorile pe care le trimit unei prietene nipone, m-am obișnuit să-i recomand cutare sau cutare lucrare de Brahms. Tocmai îmi scrie că iese dintr-o clinică din Tokio, unde a fost dusă cu salvarea din cauză că abuzase de arta idolului meu. Care trio, care sonată fusese de vină? Nu are nici o importanță. Doar ceea ce incită la pierderea cunoștinței merită să fie ascultat.

*

În nici o flecăreală despre Cunoaștere, în nici o *Erkenntnistheorie* — din cele ce fac deliciul atîtor filozofi, germani sau de alt neam — nu veți găsi nici cel mai neînsemnat omagiu adus Oboselii în sine, starea cea mai aptă să ne introducă în esența lucrurilor. Această omisiune sau această ingratitudine discreditează definitiv filozofia.

*

O plimbare prin cimitirul Montparnasse.

Toți, tineri sau bătrîni, făceau proiecte. Nu mai fac.

Elev sîrguincios, întărit de pilda lor, jur, revenind acasă, să încetez definitiv a mai face vreunul.

Plimbare incontestabil benefică.

*

Mă gîndesc la C., pentru care a bea cafea era unica rațiune de a exista. Într-o zi cînd, patetic, îi lăudam virtuțile budismului, mi-a replicat: «Nirvana, fie, dar nu fără cafea.»

Cu toții avem cîte-o manie ce ne împiedică să acceptăm fără condiții fericirea supremă.

*

Citind textul Doamnei Périer, mai exact pasajul în care spune că Pascal, fratele ei, începînd de la vîrsta de optsprezece ani nu petrecuse — după propria-i mărturisire — nici o singură zi fără să sufere, am avut o asemenea cutremurare, că mi-am astupat gura cu pumnul ca să nu țip.

Asta se întîmpla într-o bibliotecă publică. Aveam, e bine să știți, exact optsprezece ani. Ce presimțire — dar și ce nebunie! Și ce orgoliu!

*

Să te lepezi de viață înseamnă să renunți la fericirea de a-ți bate joc de ea.

E singura replică posibilă în fața cuiva care te anunță că are intenția să-și curme zilele.

*

Ființa nu dezamăgește niciodată, afirmă un filozof. Atunci cine dezamăgește? Cu siguranță nu non-ființa, prin definiție incapabilă să dezamăgească. Tocmai acest avantaj, ce negreșit îl irita pe filozoful nostru, avea să-l facă să proclame un neadevăr atît de flagrant.

*

Prietenia prezintă interes prin aceea că este, aproape în egală măsură cu iubirea, un nesecat izvor de decepții și de furie, și deci de surprize fecunde, la care ar fi absurd să vrei să renunți.

*

Cea mai sigură metodă ca să nu-ți pierzi mințile pe loc: să-ți amintești că totul este ireal și așa va rămîne...

*

Îmi întinde o mînă absentă. Îi pun mai multe întrebări iar răspunsurile lui excesiv de laconice mă descurajează. Nici unul din acele cuvinte inutile, atît de necesare dialogului. Da, chiar de dialog e vorba! Cuvîntul înseamnă viață, și de aceea ne e mult mai aproape nebu-

nul limbut decît cel doar pe jumătate nebun, dar rămas fără grai.

*

Nu-i chip să te aperi de lingușitor. Nu poți să-i dai dreptate fără să cazi în ridicol; nu poți nici să-l repezi și să-i întorci spatele. Te comporți ca și cum ar spune adevărul, te lași tămîiat pentru că nu știi cum să reacționezi. El își închipuie că te-a îmbrobodit, că te domină, și își savurează triumful fără ca tu să-l poți aduce la realitate. E, cel mai adesea, un viitor dușman, ce se va răzbuna pentru că s-a umilit în fața ta, un agresor deghizat ce-și plănuiește atacul în timp ce-și debitează hiperbolele.

*

Metoda cea mai eficientă de a-ți face prieteni credincioși e să-i feliciți pentru eșecurile lor.

*

Acest gînditor s-a refugiat în prolixitate precum alții în stupoare.

*

Cînd ai cercetat mai mult timp un subiect, poți imediat să-ți faci o părere asupra oricărei lucrări ce tratează subiectul respectiv. Tocmai am deschis o carte despre Gnoză și-am înțeles

pe dată că nu te poți încrede în ea. N-am citit totuși mai mult de o frază și nu sînt decît un diletant, o nulitate vag inițiată în materie.

Să ne imaginăm acum un specialist absolut, un monstru, Dumnezeu de pildă: tot ce facem noi trebuie să-i pară cîrpăceli, chiar și reușitele noastre fără pereche, chiar și acelea care ar trebui să-l umilească și să-l lase perplex.

*

Între *Geneză* și *Apocalipsă* domnește impostura. E important s-o știm, căci truismul acesta amețitor, odată asimilat, face inutile toate rețetele înțelepciunii.

*

Cînd ai slăbiciunea să lucrezi la o carte, nu poți să nu te minunezi de acel rabin hassidic care-a abandonat proiectul de a scrie una, nefiind sigur c-o poate face numai pentru plăcerea Creatorului său.

*

Dacă Ceasul Decepției ar suna în același timp pentru toți, am asista la o versiune absolut nouă — fie a paradisului, fie a infernului.

*

E imposibil să *dialoghezi* cu durerea fizică.

*

Să te retragi *sine die* în tine însuți, ca Dumnezeu după cele șase zile. Să-l imităm, măcar în privința aceasta.

*

Lumina zorilor este adevărata lumină, lumina primordială. De fiecare dată cînd o contemplu, îmi binecuvîntez nopțile chinuite ce-mi dăruiesc prilejul să asist la spectacolul Începutului. Yeats o numește «lascivă». — O frumoasă imagine îndoielnică.

*

Aflînd că se însoară în curînd, am găsit cu cale să-mi maschez uluirea debitînd o generalitate: «Orice e compatibil cu orice.» — La care mi-a răspuns: «Într-adevăr, de vreme ce bărbatul e compatibil cu femeia.»

*

O flacără străbate sîngele. Să treci dincolo, ocolind moartea.

*

Acea expresie orgolioasă pe care-o capeți cînd primești o lovitură a sorții…

*

În punctul culminant al unui act pe care-ar fi de prisos să-l numesc, îți vine să strigi: «Săvîrșitu-s-a!»

E bine să ai la îndemînă clișeele Evangheliilor, mai ales pe acelea ale Patimilor, chiar și în clipele cînd crezi că te-ai putea lipsi de ele.

*

Trăsăturile sceptice, atît de rare la Părinții Bisericii, sînt considerate astăzi *moderne*. E și firesc: cum creștinismul și-a încheiat misiunea, ceea ce la începuturile sale îi anunța sfîrșitul a devenit acum prilej de desfătare.

*

De fiecare dată cînd văd un vagabond beat, murdar, cu privirile rătăcite, împuțit, prăvălit cu sticla lui la marginea trotuarului, parcă-l văd pe omul de mîine încercînd să-și atingă țelul și reușind.

*

Deși are mintea grav tulburată, debitează tot alte și alte banalități. Din cînd în cînd, cîte o remarcă frizînd cretinismul și geniul. Scrînteala creierului trebuie să servească și ea la ceva.

*

Cînd te crezi ajuns la un anume grad de detașare, îi consideri cabotini pe toți zeloșii, fie ei și fondatori de religii. Dar detașarea nu ține și ea de cabotinism? Dacă faptele sînt mascarade, tot mascaradă e și refuzul lor: una nobilă, totuși.

*

Nonșalanța lui mă lasă perplex și admirativ. Nu se grăbește către nimic, nu se îndreaptă nicăieri, nu-l pasionează nici un subiect. Ai spune că la naștere a înghițit un calmant cu efect permanent și care îi permite să-și păstreze imperturbabilul surîs.

*

Îndurați-vă de cel care, secătuindu-și rezervele de dispreț, nu mai știe ce sentiment să încerce pentru semenii săi și pentru el însuși!

*

Se rupsese de lume, ca și de toți prietenii; cu o umbră de accent rusesc, aproape indispensabil la o asemenea lectură, îmi citea începutul Cărții Cărților. Ajuns la momentul izgonirii lui Adam din Rai, rămase pe gînduri și privi în zare, în timp ce eu îmi spuneam, mai mult sau mai puțin deslușit, că după milenii de speranțe deșarte, oamenii, furioși de a fi trișat, aveau

să-și reasume în fine sensul blestemului, devenind astfel vrednici de primul lor străbun.

*

Meister Eckhart e singurul «scolastic» pe care-l mai putem citi, iar asta pentru că la el profunzimea e dublată de farmec, de *glamour*, privilegiu rar în epocile de credință intensă.

*

Ascultînd un oratoriu, cum să accepți că acele implorări, acele elanuri sfîșietoare nu acoperă nici o realitate și nu se adresează nimănui, că nu e nimc în spatele lor și că au a se pierde pentru vecie *în vînt*?

*

Petrecînd o lungă perioadă într-un sat hindus ai cărui locuitori țeseau șaluri de cașmir, un industriaș european s-a apucat să cerceteze tehnicile folosite — în mod neconștient — de țesători. După ce le-a studiat în amănunt, a găsit cu cale să le explice sătenilor, oameni simpli, care-și pierdură după aceea orice spontaneitate și deveniră niște lucrători foarte proști.

Excesul de reflexivitate inhibă orice act. A diserta prea mult asupra sexualității înseamnă a o sabota. Erotismul, flagel al societăților crepusculare, e un atentat împotriva instinctului,

este impotență organizată. Nu e lipsit de riscuri să reflectezi asupra unor acte ce se dispensează perfect de reflecție. Niciodată orgasmul n-a fost un eveniment filozofic.

*

Dependența mea de climat mă va împiedica să cred vreodată în autonomia voinței. Meteorologia hotărăște nuanța gîndurilor mele. Sînt un determinist de cea mai joasă speță — dar ce pot să fac? Cînd uit că am un trup, încep să cred în libertate; încetez să mai cred în ea de îndată ce trupul mă cheamă la ordine și îmi impune mizeriile și toanele lui. Montesquieu a nimerit-o aici: «Fericirea sau nefericirea constau într-o anume dispoziție a organelor.»

*

Dacă realizam ce mi-am propus, eram oare astăzi mai mulțumit? Cu siguranță că nu. Pornit la drum lung, spre marginile eului meu, am început, cu timpul, să mă îndoiesc de misiunea mea și de orice misiune.

*

În general, ne aprindem pentru o ființă sau pentru o idee sub imperiul unei porniri sinucigașe. Asta spune multe despre esența iubirii și a fanatismului!

*

Cea mai mare piedică în calea izbăvirii este nevoia de eșec.

*

A cunoaște în mod obișnuit înseamnă să-ți pierzi o anume iluzie; a cunoaște în chip absolut înseamnă să te vindeci de toate iluziile. Iluminarea reprezintă un pas mai departe: e certitudinea că de-acum înainte nu vei mai fi amăgit niciodată, e o ultimă privire asupra iluziei.

*

Mă chinui să-mi închipui cosmosul fără... mine. Noroc că mai există și moartea, pentru a compensa prea slabele puteri ale imaginației mele.

*

Metehnele noastre nefiind accidente de suprafață, ci însuși fondul naturii noastre, nu ni le putem corecta fără s-o deformăm, fără s-o stricăm și mai mult.

*

Nimic mai demodat decît revolta — cea mai *vie*, adică, dintre reacțiile noastre.

*

Nu cred să existe, în toată opera lui Marx, o singură meditație *dezinteresată* asupra morții.

...E ceea ce-mi spuneam în fața mormîntului său, la Highgate.

*

Acest poet practică *fulgurantul*.

*

Mai curînd mi-aș da viața decît să fiu cuiva *necesar*.

*

În mitologia vedică, oricine se înalță prin cunoaștere tulbură tihna cerului. Zeii, mereu la pîndă, trăiesc cu spaimă că vor fi întrecuți.

Ce altceva făcea Patronul *Genezei*? Nu-l pîndea oare pe om pentru că se temea de el? Pentru că vedea în el un rival?

Înțelegem, în aceste condiții, dorința marilor mistici de a fugi de Dumnezeu, de limitele și mizeriile lui, pentru a se nemărgini în Deitate.

*

Murind, devii stăpînul lumii.

*

Cînd te-ai lecuit de o pasiune, ți se pare atît de absurd să te mai aprinzi pentru o ființă, că nu-ți imaginezi pe nimeni, nici măcar o insectă, care să nu fie cufundat în decepție.

*

Misiunea mea e să văd lucrurile așa cum sînt. Exact contrariul unei misiuni...

*

Să vii dintr-un ținut unde ratarea era o obligație și unde «Nu m-am putut realiza» era laitmotivul oricărei confidențe...

*

Nu există soartă cu care-aș fi putut să mă împac. Eram făcut să exist înainte de a mă naște sau după ce voi fi murit — oricînd, dar nu în timpul existenței mele.

*

Nopți cînd te convingi că toți au părăsit acest univers, chiar și morții, și că ai rămas, aici, ultima ființă vie, ultima fantomă.

*

Pentru a te înălța la compasiune, trebuie să împingi obsesia de sine pînă la saturație, pînă la greață, acest paroxism al dezgustului fiind un semn de sănătate, o condiție necesară ca să vezi dincolo de propriile-ți frămîntări și necazuri.

*

Nicăieri ceva adevărat; peste tot simulacre, de la care n-ar trebui să așteptăm nimic. Atunci de ce am spori o decepție inițială cu toate celelalte decepții ce vin și o confirmă, cu regularitate diabolică, zi după zi?

*

«Sfîntul Duh nu e sceptic», ne învață Luther.

Nu oricine poate să fie, și e mare păcat.

*

Aflată mereu în slujba cunoașterii, deprimarea ne dezvăluie cealaltă parte, umbra lăuntrică a ființelor și lucrurilor. De unde sentimentul de infailibilitate pe care ni-l dă.

*

Trecerea pură a timpului, timpul nud, redus la o curgere esențială, fără discontinuitatea clipelor, o percepem doar în nopțile albe. Totul dispare. Liniștea pătrunde peste tot. Ascultăm, nu auzim nimic. Simțurile nu se mai îndreaptă spre exterior. Spre ce exterior? Sîntem sorbiți și tot ce rămîne e această trecere pură prin noi, care *este* noi, și care nu se va sfîrși decît o dată cu somnul ori cu zorile.

*

Seriozitatea nu intră în definiția existenței, tragicul da, căci implică ideea de aventură, de catastrofă gratuită, în vreme ce seriozitatea presupune un țel. Or, marea originalitate a existenței e tocmai de a nu avea nici unul.

*

Cînd iubești pe cineva, ai vrea să-l lovească o mare neorocire ca să-i poți fi și mai apropiat.

*

Să nu mai fii ispitit decît de ce e dincolo de... extreme.

*

Dacă mi-aș asculta întîia pornire, toată ziua aș scrie scrisori cu injurii și scrisori de adio.

*

A avut necuviința să moară.

Într-adevăr, în moarte există ceva indecent. Acest aspect, firește, e ultimul care ne trece prin minte.

*

Am irosit multe ceasuri meditînd la ceea ce mi se părea că merită aprofundat cu deosebire: la deșertăciunea a toate cele, la ceea ce nu me-

rită nici măcar o clipă de reflecție, căci nu văd ce-ar mai fi de spus pentru sau contra evidenței înseși.

*

Între bărbați și femei prefer femeile, pentru că au asupra primilor avantajul de-a fi mai dezechilibrate, deci mai complicate, mai perspicace și mai cinice, fără să mai vorbesc de acea superioritate misterioasă pe care o conferă o sclavie milenară.

*

Ahmatovei, ca și lui Gogol, nu-i plăcea să posede nimic. Ea împărțea cadourile pe care le primea și care puteau fi regăsite la alții după cîteva zile. Această trăsătură amintește de apucăturile nomazilor, constrînși la provizorat de nevoie și prin vocație. Joseph de Maistre citează cazul unui prinț rus, prieten de-al lui, care se culca la nimereală în palatul său, neavînd, ca să spun așa, un pat *fix*, căci trăia cu sentimentul că-i doar în trecere prin propria-i casă, că doar poposește în ea așteptînd s-o pornească din loc.

...Cînd estul Europei oferă asemenea modele de detașare, de ce le-am mai căuta în India sau aiurea?

*

Scrisorile pe care le primim și-n care nu e vorba decît de lupte interioare și căutări meta-

fizice devin, în scurtă vreme, obositoare. În orice, e nevoie de o componentă *meschină* ca să avem senzația realității. Dacă îngerii ar începe să scrie, ei ar fi — cu excepția celor căzuți — ilizibili. *Puritatea* e greu de digerat pentru că este incompatibilă cu inspirația.

*

În plină stradă, fulgerat deodată de «misterul» Timpului, mi-am spus că Sfîntul Augustin avea dreptate să atace asemenea temă adresîndu-se direct lui Dumnezeu: cu cine altul s-o discute?

*

Aș fi putut să exprim tot ce mă frămîntă dacă n-aș fi purtat stigmatul de a nu fi muzician.

*

Frămîntat de neliniști esențiale, mă lungisem după-amiaza în pat, poziție ideală pentru a medita la Nirvana *fără rest*, fără cea mai mică urmă a unui eu — această piedică în calea izbăvirii, a stării de non-gîndire. Sentiment de stingere euforică mai întîi, apoi stingere euforică pură, fără sentiment. Mă credeam în pragul ultimei faze; dar n-a fost decît parodie, alunecare în toropeala, în hăul… siestei.

*

După tradiția evreiască, Tora — operă a lui Dumnezeu — precedă lumea cu două mii de ani. N-a existat vreun alt popor care să aibă o atît de bună părere despre sine. Să atribuie cărții sale sfinte asemenea vechime, să creadă că datează de dinainte de *Fiat lux*!

Așa se creează un destin.

*

Deschizînd o antologie de texte religioase, dau dintru început peste această frază a lui Buddha: «Nici un obiect nu merită să fie dorit.»— Am închis cartea pe loc, căci, după asta, ce să mai citești?

*

Cu cît îmbătrînim, cu atît avem mai puțin caracter. De fiecare dată cînd reușim să avem, sîntem jenați, părem stingheriți. Iată de ce nu ne simțim în apele noastre în fața celor ce *emană* convingere.

*

Șansa de a fi cunoscut îndeaproape pe un gascon, unul adevărat. Nu l-am văzut — pe cel la care mă gîndesc — descurajat vreodată. Îmi anunța ca pe niște triumfuri toate nenorocirile lui, nenorociri patente. Nu-l separa de Don Qui-

jote decît o distanță infimă. Încerca totuși, din cînd în cînd, să fie realist, însă eforturile lui erau în van. A rămas pînă la capăt un veleitar al decepției.

*

Dacă-mi ascultam pornirile, astăzi eram nebun sau spînzurat.

*

Am remarcat că la capătul oricărei zguduiri lăuntrice gîndurile mele, după un scurt elan, iau o întorsătură jalnică și chiar grotescă. Așa s-a întîmplat mereu cu crizele mele, decisive sau nu. De îndată ce faci un salt în afara vieții, viața se răzbună și te aduce iarăși la nivelul ei.

*

Mi-e imposibil să știu dacă mă iau sau nu în serios. Drama detașării este că nu-i poți măsura progresul. Înaintezi într-un deșert și nu știi niciodată unde ai ajuns.

*

Făcusem cale lungă în căutarea soarelui, iar soarele, cînd l-am găsit în sfîrșit, mi-era ostil. Ce-ar fi să mă arunc din înaltul falezei? În timp ce făceam considerații nu tocmai senine, privind pinii, stîncile, valurile, am simțit brusc

în ce măsură sînt înlănțuit de acest splendid univers blestemat.

*

Greșim grav neacordînd urîtului decît un statut minor, cu mult mai prejos decît cel al angoasei. De fapt este mai virulent decît ea, dar îi displac manifestările pe care le-ndrăgește angoasa. Mai modest și totuși mai pustiitor, urîtul te poate cuprinde în orice moment, pe cînd ea, distantă, se păstrează pentru marile ocazii.

*

Vine aici ca turist și de fiecare dată îl întîlnesc întîmplător. Aum, deosebit de volubil, îmi mărturisește că se simte minunat, că are o senzație de bine de care este conștient în permanență. Îi răspund că sănătatea lui mi se pare suspectă, că nu-i normal să simți necontenit că o posezi, că niciodată adevărata sănătate nu se face *simțită*. Starea dumneavoastră ar trebui să vă pună pe gînduri, i-am spus înainte de a-l părăsi.

Inutil să adaug că nu l-am mai întîlnit după aceea.

*

La cea mai mică supărare și, cu atît mai mult, la cea mai neînsemnată mîhnire, trebuie să alergi la cimitirul cel mai apropiat, care-ți va

dărui pe loc un calm ce zadarnic l-ai căuta în altă parte. Un leac-minune, unicul de altfel.

*

Regretul, transmigrație în sens invers, făcîndu-ne să retrăim după dorință viața, ne dă iluzia că am trăit mai multe.

*

Slăbiciunea mea pentru Talleyrand. — Cînd ai practicat cinismul doar în vorbe, ai toată admirația pentru cel ce l-a tradus, cu strălucire, în faptă.

*

Dacă un guvern ar decreta în plină vară că vacanța se prelungește la nesfîrșit și că, sub pedeapsa cu moartea, nimeni nu poate părăsi paradisul în care huzurește, ar urma sinucideri în masă și măceluri fără precedent.

*

Fericirea și nefericirea mă fac deopotrivă de nefericit. Atunci de ce, uneori, mi se întîmplă s-o prefer pe prima?

*

Profunzimea unei pasiuni se măsoară după sentimentele josnice pe care le conține și care-i garantează intensitatea și durata.

*

Moartea, *portretistă mediocră* după spusa lui Goethe, ar da chipurilor un aer fals, neautentic; cu siguranță că el n-ar fi asimilat-o, precum Novalis, cu principiul ce «romantizează» viața. Să menționăm în apărarea lui că, trăind cincizeci de ani mai mult decît autorul *Imnelor către noapte*, a avut tot timpul pentru a-și pierde iluziile despre moarte.

*

În tren, o femeie între două vîrste și de o anume distincție; alături de ea, un idiot, fiul ei, de vreo treizeci de ani, care din timp în timp îi lua brațul și depunea pe el o sărutare apăsată, apoi o privea tîmp. Femeia avea un aer fericit și surîdea.

Nu știam ce poate fi aceea o curiozitate *înmărmurită*. Acum știu — pentru c-am încercat-o în fața acestui spectacol. O nouă varietate de stupoare mi se revelase.

*

Muzica există doar atîta timp cît durează audiția, iar Dumnezeu atît cît ține extazul.

Arta supremă și ființa supremă au în comun faptul că depinde de noi pe de-a-ntregul.

*

Pentru unii, pentru cei mai mulți de fapt, muzica este reconfortantă și mîngîietoare;

pentru alții este dizolvantul dorit, un mijloc nesperat de a se nimici, de a se scufunda o dată cu tot ce e mai bun în ei.

*

Să te rupi de zeii, de străbunii tăi, de limba și de țara ta, să te rupi pur și simplu este neîndoielnic o încercare cumplită, dar este și o încercare exaltantă, pe care o caută lacom transfugul și, mai mult încă, trădătorul.

*

Din tot ce ne face să suferim, nimic nu ne dă, ca decepția, senzația că ne apropiem în sfîrșit de Real.

*

Din clipa în care începi să decazi, în loc să te întristezi pentru asta, ar trebui să revendici dreptul de-a nu mai fi tu însuți.

*

Putem obține aproape orice, dar nu și ceea ce rîvnim în taină. Desigur, e drept ca tot ceea ce prețuim mai mult să fie de neatins, ca partea esențială a eului și destinului nostru să rămînă ascunsă și neîmplinită. Providența a întocmit bine lucrurile: să profităm cu toții de prestigiul legat de dezastrele lăuntrice și să fim mîndri de ele.

*

Potrivit *Zoharului,* Dumnezeu l-a creat pe om pentru ca acesta să rămînă identic cu sine și în același scop l-a sfătuit să fie credincios Pomului Vieții. Omul însă a preferat celălalt pom, aflat în «regiunea variațiilor». Căderea sa? — Nebunie a schimbării, fruct al curiozității, acest izvor al tuturor nenorocirilor. — Și astfel, ceea ce la primul dintre noi n-a fost decît capriciu avea să devină *lege* pentru noi toți.

*

Intră un strop de milă în orice formă de atașament, în iubire și chiar în prietenie — nu și în admirație, totuși.

*

Să ieși din viață teafăr și nevătămat — s-ar putea întîmpla și asta, dar e sigur că nu se întîmplă niciodată.

*

O nenorocire prea recentă are dezavantajul că ne împiedică să-i observăm și părțile bune.

*

Cei care, în secolul trecut, au vorbit cel mai bine despre iubire și despre muzică au fost Schopenhauer și Nietzsche. Totuși, și unul și

celălalt frecventaseră numai bordeluri, iar în materie de muzicieni primul se dădea în vînt după Rossini, iar al doilea după Bizet.

*

Întîlnindu-l pe L. din întîmplare, i-am spus că rivalitatea dintre sfinți e cea mai îndîrjită, dar și cea mai ascunsă dintre toate. Mi-a cerut să-i dau niște exemple: n-am găsit nici unul pe moment și nu găsesc nici acum. Cu toate astea, faptul îmi pare învederat...

*

Conștiința: sumă a neliniștilor noastre din clipa nașterii și pînă în prezent. Neliniștile s-au risipit; conștiința rămîne — dar și-a pierdut rădăcinile..., ba chiar le ignoră.

*

Melancolia se hrănește din ea însăși, și de aceea nu se poate primeni.

*

În Talmud, o afirmație stupefiantă: «Cu cît există mai mulți oameni, cu-atît există mai multe imagini ale divinului în natură.»

Poate așa era atunci cînd a fost făcută remarca; astăzi ea este infirmată de tot ce vedem și va fi și mai mult, de tot ce vom vedea.

*

Speram să pot fi mator în viața aceasta la dispariția speciei noastre. Dar zeii mi-au fost potrivnici.

*

Sînt fericit doar cînd mă gîndesc la renunțare și mă pregătesc pentru ea. Restul e amărăciune și zbucium. Să renunți nu-i lucru ușor. Totuși, ajunge să aspiri la renunțare ca să te simți deja mai împăcat. Să aspiri la ea? Pînă și simplul fapt de-a te gîndi la ea îți dă iluzia că ești altul, iar această iluzie este o victorie, cea mai măgulitoare, dar și cea mai amăgitoare.

*

Nimeni nu avea ca el simțul jocului universal. De fiecare dată cînd făceam aluzie la asta, îmi cita, cu un surîs complice, cuvîntul sanscrit *līlā*, gratuitatea absolută după Vedānta, creație a lumii din amuzament divin. Ce-am mai rîs împreună de toate! Iar acum iată-l, cel mai jovial dintre dez-amăgiți, aruncat în groapă din propria-i vină, pentru că, o singură dată, a catadicsit să ia neantul în serios.

În fața Clipelor

Nu prin geniu, ci prin suferință, numai prin ea încetezi să fii o marionetă.

*

Cînd cazi sub vraja morții, totul se petrece ca și cum ai fi cunoscut-o într-o existență anterioară, iar acum ai fi nerăbdător s-o regăsești cît mai curînd.

*

Din clipa-n care-l bănuiți pe careva de cea mai mică slăbiciune pentru Viitor, să știți că suspectul cunoaște multe adrese de psihiatri.

*

«Adevărurile dumitale sînt sufocate.» — «Sînt sufocante *pentru dumneata*», i-am replicat pe dată acelui nevinovat.

Îmi venea de fapt să adaug: «Ca și pentru mine», în loc să fac pe grozavul.

*

Omul nu e mulțumit că este om. Dar nu știe *la ce* să revină și nici cum să reintegreze o stare ce nu i-a lăsat vreo amintire distinctă. Nostalgia acelei stări constituie fondul ființei sale și este puntea dintre el și ceea ce, în el, rămîne din vîrsta lui străveche.

*

În biserica pustie, organistul exersa. Nimeni altcineva în jur, doar o pisică ce-mi dădea tîrcoale... Zelul lui m-a cutremurat: chinuitoarele întrebări dintotdeauna mă asaltară. Răspunsul orgii nu mi s-a părut mulțumitor, dar, în starea în care mă aflam, era totuși un răspuns.

*

Ființa sinceră în chip absolut — mai putem încă să ne-o imaginăm — ar fi aceea care, nici măcar o clipă, n-ar căuta refugiu în eufemism.

*

Fără rival în cultul Detașării, am rîvnit-o frenetic, astfel încît, cu cît vroiam mai mult s-o ating, cu-atît mă depărtam de ea. Derută meritată pentru cel ce urmărește un țel contra firii sale.

*

Ieșim dintr-o criză ca să intrăm în alta. Această observație e fără consecințe practice și nu împiedică pe nimeni să-și împlinească destinul, adică să ajungă la criza integrală.

*

Anxietatea, departe de a fi urmarea unui dezechilibru nervos, se sprijină pe însăși structura lumii acesteia și nu văd de ce n-am fi anxioși în permanență, de vreme ce însuși timpul nu e decît anxietate în plină expansiune, o anxietate căreia nu-i deslușim nici începutul, nici sfîrșitul, o anxietate veșnic biruitoare.

*

Sub un cer mohorît pînă la lacrimi, două păsări, indiferente la decorul lugubru, se drăgostesc... Exuberanța lor, atît de evidentă, este mai aptă să reabiliteze un instinct vlăguit decît toată literatura erotică.

*

Lacrimile de admirație — singura scuză a acestui univers, de vreme ce tot îi trebuie una.

*

Din solidaritate cu un prieten ce tocmai murise, am închis ochii și m-am lăsat în voia

acelui semi-haos de dinaintea somnului. După cîteva minute, am crezut că percep acea realitate infinitezimală ce încă ne leagă de conștiință. Eram în pragul sfîrșitului? O clipă mai apoi mă găseam în fundul unui hău, fără să simt nici cea mai mică spaimă. Să fie deci atît de simplu să nu mai exiști? Cu siguranță, dacă moartea n-ar fi decît o experiență, dar moartea este însăși Experiența. Ce idee, de altfel, să te *joci* cu un fenomen ce are loc doar o singură dată! Nu se experimentează unicul.

*

Cu cît ai suferit mai mult, cu atît revendici mai puțin. A protesta e semn că nu ai străbătut nici un infern.

*

Ca și cum nu aveam destule necazuri, iată că-mi vin pe cap și cele de care vom fi avut parte pe vremea cavernelor.

*

Te urăști pentru că nu poți uita de tine, pentru că nu te poți gîndi la altceva. Este inevitabil ca această preferință acaparatoare să te irite și să încerci să i te împotrivești. Pentru a reuși însă, ura de sine e stratagema cea mai puțin eficace.

*

Muzica este o iluzie ce le răscumpără pe toate celelalte.

(Dacă *iluzie* ar fi un cuvînt sortit să dispară, mă-ntreb ce s-ar alege din mine.)

*

Nu-i este dat nimănui, cît tip păstrează o stare de neutralitate, să simtă pulsația Timpului. Pentru a izbuti e nevoie de o neliniște sui-generis, privilegiu venit nu se știe de unde.

*

Dacă ai întrezărit vacuitatea și ai consacrat *sūnyatei* un cult rînd pe rînd fățiș și clandestin, nu ai putea să te înfeudezi unui dumnezeu lamentabil, incarnat, ipostaziat. Pe de altă parte, despuierea de orice prezență, de orice contaminare umană, izgonirea ideii înseși de eu face cu neputință orice cult, care implică obligatoriu o brumă de supremație individuală. Căci, după cum spune un imn din Mahāyāna, «dacă toate lucrurile sînt vide, cine e celebrat și de cine?»

*

Somnul, mai mult decît timpul, este antidotul mîhnirii. Insomnia, în schimb, care amplifică cea mai măruntă supărare și o preschimbă în lovitură a sorții, ne veghează rănile și nu le lasă să se ofilească.

*

În loc să fiu atent la chipul trecătorilor, le-am privit picioarele: toți apucații aceia se redu-

ceau la niște pași ce se grăbeau — către ce? Și mi s-a părut evident că menirea noastră e să călcăm țărîna în căutarea unui mister frivol.

*

După ani și ani, mă întîlnesc cu un prieten. Primul lucru pe care mi-l povestește: făcîndu-și mai de mult un stoc de otrăvuri, n-a izbutit totuși să se sinucidă, neștiind pentru care din ele să opteze...

*

Nu-ți subminezi motivele de a trăi fără să ți le subminezi totodată și pe acelea de a *scrie*.

*

Non-realitatea — o evidență pe care-o uit și-o redescopăr în fiecare zi. Această comedie se confundă cu existența mea într-o asemenea măsură, încît nu reușesc să le disociez. De ce această reluare bufonă, de ce această farsă?

Și totuși nu e o farsă, căci datorită ei mă număr printre cei vii sau par a face parte dintre ei.

*

Chiar înainte de a decădea fățiș, orice individ, în calitatea lui de individ, e deja decăzut și la antipodul modelului său originar.

*

Cum se face că faptul de a nu fi existat, că absența colosală ce precedă nașterea nu pare să deranjeze pe nimeni, și chiar dacă îl tulbură pe careva, nu-l tulbură peste măsură?

*

Potrivit unui înțelept chinez, trecînd în revistă vicisitudinile unei vieți centenare, nu s-ar putea alege din ea mai mult de-o oră de fericire.

...Dacă toți exagerează, de ce înțelepții ar face excepție?

*

Mi-ar plăcea să uit *totul* și să mă trezesc în lumina de dinaintea clipelor.

*

Melancolia răscumpără acest univers, deși tot ea ne desparte de el.

*

Să-ți fi petrecut tinerețea la temperatura demiurgiei.

*

După cîte decepții vine amărăciunea? — După una sau după o mie, în funcție de subiect.

*

Să concepi actul gîndirii ca pe o baie de venin, ca pe un divertisment de viperă elegiacă.

*

Dumnezeu este ființa condiționată prin excelență, sclavul sclavilor, prizonier al atributelor sale, a ceea ce el *este*. Omul, din contră, dispune de o anume libertate în măsura în care nu există, în măsura în care, neposedînd decît o existență de împrumut, se agită în pseudorealitatea lui.

*

Pentru a se afirma, viața a dat dovadă de o rară ingeniozitate; pentru a se nega, la fel. Ce de mijloace a putut să născocească spre a se nimici! Moartea e de departe marea ei găselniță, uluitoarea ei izbîndă.

*

Norii treceau grăbiți. În liniștea nopții, ai fi putut să le auzi rostogolirea. Pentru ce sîntem aici? Ce sens poate avea prezența noastră infimă? Întrebare fără răspuns, la care totuși am răspuns spontan, fără să stau o clipă pe gînduri și fără să roșesc pentru vădita banalitate a spuselor mele: «Sîntem aici ca să ne chinuim, pentru atît și nimic altceva.»

*

Dacă mi s-ar fi spus că timpul, ca și tot restul, urmează să mă părăsească, n-aș fi încercat un sentiment de frică, nici de regret și nici de bucurie. Detașare perfectă. Orice accent personal dispăruse din ceea ce credeam că mai simt, însă de fapt nu mai simțeam nimic, supraviețuiam propriilor mele senzații, și cu toate acestea nu eram un spectru — eram cît se poate de viu, dar într-un fel cum ești arareori, cum ești doar o singură dată.

*

Să-i aprofundezi pe Părinții Deșertului și totuși să te lași tulburat de ultimele știri! În primele veacuri ale erei noastre, m-aș fi numărat printre sihaștrii despre care s-a spus că, după un timp, «oboseau să-l caute pe Dumnezeu».

*

Deși ne-am născut prea tîrziu, vom fi pizmuiți de succesorii noștri imediați și, mai mult încă, de cei îndepărtați. În ochii lor, vom avea statut de privilegiați, și pe bună dreptate, căci interesul orișicui e să se țină cît mai departe de viitor.

*

Să nu intre nimeni aici dacă a petrecut fie și o singură zi la adăpost de stupoare!

*

Locul nostru e undeva între ființă și non-ființă, între două ficțiuni.

*

Celălalt, trebuie s-o mărturisim, ne pare un halucinat. Nu-l ascultăm decît pînă la un punct. După aceea, inevitabil, bate cîmpii, căci pînă și neliniștile lui cele mai legitime ne par lipsite de temei și inexplicabile.

*

Să nu cerem niciodată de la limbaj un efort prea mare pentru capacitatea lui firească, în orice caz să nu-l forțăm la maximum. Să evităm supralicitarea cuvintelor, de teamă că, istovite, n-or să mai poată căra povara unui sens.

*

Nu există gînd mai dizolvant, nici mai aducător de pace decît gîndul morții. Din cauza acestei duble calități, probabil îl rumegăm pînă ce nu ne mai putem lipsi de el. Ce noroc să găsim, înlăuntrul aceleiași clipe, o otravă și un leac, o revelație care ucide și dă viață, un venin fortifiant!

*

După *Variațiunile Goldberg* — muzică «superesențială», ca să folosim jargonul mistic — în-

chidem ochii, abandonîndu-ne ecoului ce l-au iscat în noi. Nu mai există nimic, decît o plenitudine *fără conținut* care-i singurul mod de a atinge Supremul.

*

Ca să ajungi la izbăvire, trebuie să crezi că totul e real sau, dimpotrivă, că nimic nu e. Dar noi nu deslușim decît *grade* de realitate: lucrurile ne par mai mult sau mai puțin reale, mai mult sau mai puțin existente. Și astfel nu știm niciodată unde am ajuns.

*

Seriozitatea nu-i cîtuși de puțin un atribut al existenței; tragicul da, căci implică ideea de dezastru gratuit, pe cînd seriozitatea sugerează un minimum de finalitate. Or, farmecul existenței e tocmai că n-are nici una.

*

A coborî pînă la zeroul suveram care a generat zeroul acesta subaltern din care sîntem făcuți.

*

Fiecare trece prin criza lui prometeică, iar tot ce face după aceea constă în a o transforma într-un titlu de glorie sau un motiv de căință.

*

A expune un craniu într-o vitrină este deja o provocare; un schelet întreg — un scandal. Chiar dacă l-a privit numai cu coada ochiului, cum va putea nefericitul trecător să-și vadă mai departe de treburi și cu ce stare sufletească va merge îndrăgostitul la întîlnire?

Cu atît mai mult, un popas prelungit în fața ultimei noastre metamorfoze nu va putea decît să descurajeze dorința și delirul.

…Și astfel, îndepărtîndu-mă, nu-mi rămînea decît să blestem această oroare verticală și rînjetul său neîntrerupt.

*

«Cînd pasărea somnului a vrut să-și facă un cuib în lumina ochiului meu, a văzut genele și i-a fost frică de laț.»

Cine oare, mai bine decît Ben-al-Hamara, poet arab din Andaluzia, a pătruns misterul insomniei?

*

Acele clipe cînd ajunge o amintire, sau și mai puțin, ca să aluneci în afara lumii.

*

Să semeni cu alergătorul care s-ar opri în toiul cursei ca să încerce să priceapă ce noimă

are goana lui. A medita înseamnă să-ți recunoști extenuarea.

*

Formă de reputație ispititoare: să-ți legi numele, ca primul nostru străbun, de o brambureală ce va uimi veacurile.

*

«Ceea ce este nepermanent e durere; ceea ce e durere este non-sine. Ceea ce este non-sine nu-mi aparține, nu sînt eu aceea, aceea nu este eu.» *(Samyutta Nikāya)*

Ceea ce e durere este non-sine. E greu, e imposibil să fii de acord cu budismul asupra acestui aspect, capital totuși. Pentru noi durerea este noi înșine, e sine, în cel mai înalt grad. Ce religie bizară! Vede peste tot durere și în același timp o declară ireală.

*

Pe chipul lui zeflemeaua pierise. Căci avusese față de viață un atașament aproape sordid. Pe chipul celor ce n-au găsit de cuviință să se agațe de ea, înflorește un surîs ironic, semn de eliberare și de triumf. Ei nu merg în neant: îl părăsesc.

*

Totul vine prea tîrziu, totul *e* prea tîrziu.

*

Pînă să aibă necazuri grave cu sănătatea, fusese un savant; după aceea... a *căzut* în metafizică. Ca să capeți interes pentru divagația esențială e necesar concursul unor mizerii statornice, avide să se reîmprospăteze.

*

Să fi ridicat toată noaptea munți cît Himalaia — și să numești asta *somn*.

*

Aș fi dispus la orice sacrificiu ca să mă eliberez de eul ăsta jalnic, care, în chiar această clipă, ocupă în univers un loc la care nici un zeu n-a cutezat să viseze!

*

Ca să mori îți trebuie nesfîrșită smerenie. Ciudat e că toți dau dovadă de ea.

*

Aceste valuri, cu vînzoleala și veșnica lor sporovăială, sînt puse în umbră, în ce privește inutilitatea, de agitația încă și mai ineptă a orașului.

Atunci cînd, închizînd ochii, te lași copleșit de acest dublu vuiet, te crezi martor la pre-

parativele Creației și te pierzi rapid în elucubrații cosmogonice.

Minune a minunilor: nici o pauză între zguduitura dintîi și stadiul execrabil la care am ajuns.

*

Orice formă de *progres* este o denaturare, în sensul în care *ființa* este o denaturare a non-ființei.

*

Degeaba ai îndurat insomnii pentru care martirii te-ar invidia; dacă nu ți-au lăsat nici o urmă pe chip, nimeni n-o să te creadă. Neavînd martori, vei continua să pari un farsor și, prefăcîndu-te mai bine decît toți, tu însuți vei fi cel dintîi dintre complicii incredulilor.

*

Dovada că o faptă generoasă e împotriva firii este că ea provoacă, uneori imediat, alteori după luni sau ani, o jenă pe care nu îndrăznim s-o mărturisim nimănui, nici măcar nouă înșine.

*

O slujbă de înmormîntare: nu se vorbea decît despre *umbră* și *vis*, despre țărîna ce se întoarce în țărînă. Apoi, abrupt, i se promise

răposatului fericire veșnică și toate celelalte. Atîta inconsecvență m-a iritat și m-a făcut să-i părăsesc și pe popă, și pe defunct.

Îndepărtîndu-mă, nu mi-am putut reprima gîndul că nu sînt cel mai îndreptățit să-i blamez pe cei care se contrazic atît de flagrant.

*

Ce ușurare să arunci la coș un manuscris, martorul unei febre stinse, al unei frenezii consternante!

*

Azi-dimineață am *gîndit*, deci mi-a fugit pămîntul de sub picioare, preț de vreun sfert de ceas...

*

Tot ce ne indispune ne permite să ne definim. Fără indispoziții nu există identitate. Șansa și nešansa unui organism *conștient*.

*

De-ar fi la fel de ușor să descrii o nenorocire pe cît e s-o trăiești!

*

Lecție zilnică de modestie: să ne gîndim, fie și pentru o clipă, că într-o zi se va vorbi despre *rămășițele* noastre.

*

Se tot vorbește de bolile voinței și se uită că voința în sine este suspectă, că nu este *normal* să vrei.

*

După ce am flecărit ore în șir, iată-mă copleșit de vid. De vid și de rușine. Nu-i oare indecent să-ți etalezi secretele, să-ți înșiri în vorbe însăși ființa, să povestești și să te povestești, cîtă vreme cele mai pline clipe din viață le-ai cunoscut în timpul tăcerii, în timpul *perceperii* tăcerii?

*

Adolescent fiind, Turgheniev își agățase în cameră portretul lui Fouquier-Tinville.

Oriunde și oricînd, tineretul i-a idealizat pe călăi, cu condiția ca aceștia să fi lovit în numele unei cauze vagi și grandilocvente.

*

Viața și moartea au, amîndouă, la fel de puțin conținut. Din nefericire, o aflăm întotdeauna prea tîrziu, cînd asta nu ne mai ajută nici să trăim, nici să murim.

*

Ești calm, iți uiți dușmanul, care în schimb veghează și așteaptă. Trebuie totuși să fii pre-

gătit atunci cînd o să atace. Ai să-l învingi, căci îl va fi slăbit enormul consum de energie care e ura.

*

Din tot ce simțim, nimic nu ne dă impresia de a fi în chiar miezul realului precum crizele de disperare *fără motiv*: pe lîngă ele, totul pare frivol, contrafăcut, lipsit și de substanță, și de interes.

*

Oboseală independentă pe uzura organelor, oboseală atemporală, pentru care nu există paleativ, pe care nici o odihnă — fie și cea de veci — n-ar putea s-o învingă.

*

Orice ne este benefic, dar nu și a ne întreba, clipă de clipă, care e sensul faptelor noastre, orice este de preferat singurei întrebări care contează.

*

Ocupîndu-mă pe vremuri de Joseph de Maistre, în loc să explic personajul acumulînd detalii peste detalii ar fi trebuit să amintesc că izbutea să doarmă cel mult trei ore pe noapte. E destul pentru a descifra excesele unui gînditor, sau ale oricui. Am omis totuși să semnalez acest lucru. Omisiune de neiertat, cu atît mai mult cu cît oamenii se împart în *cei care dorm* și

cei care veghează, două tipuri de ființe în veci diferite, ce n-au în comun decît aspectul fizic.

*

Am răsufla în fine mai ușor dacă-ntr-o bună dimineață am fi înștiințați că aproape toți semenii noștri s-au volatilizat ca prin minune.

*

Îți trebuie puternice înclinații religioase ca să poți rosti cu convingere cuvîntul *a fi*, trebuie *să crezi* ca să spui despre un lucru sau despre cineva că *este*, pur și simplu.

*

Orice anotimp e un chin: natura nu se schimbă și nu se primenește decît spre a ne *lovi*.

*

La originea fiecărui gînd, oricît de neînsemnat, se conturează un ușor dezechilibru. Ce să mai spui atunci de cel care a generat însăși gîndirea?

*

În societățile primitive, bătrînii sînt mătrășiți puțin cam prea repede; în schimb, în societățile civilizate li se caută-n coarne și sînt îndo-

pați. Viitorul, nu încape vreo îndoială, va reține doar primul model.

*

Degeaba părăsești o credință religioasă ori politică, vei păstra îndîrjirea și intoleranța ce te-au împins s-o adopți. Vei fi și mai departe furios, dar furia ta va fi îndreptată *împotriva* credinței părăsite; fanatismul, intim legat de esența ta, va dăinui în ea independent de convingerile pe care le poți susține sau respinge. Fondul, fondul ființei tale rămîne același, și nu schimbîndu-ți părerile vei izbuti să-l modifici.

*

Zoharul te pune în încurcătură: dacă o fi cum spune el, săracul se înfățișează Domnului doar cu sufletul său, pe cînd ceilalți numai cu trupul.

Fiindu-ți cu neputință să te pronunți, cel mai bun lucru e să mai aștepți.

*

A nu confunda talentul cu verva. Cel mai adesea, verva e apanajul fanfaronului.

Pe de altă parte, fără ea cum să dai gust adevărurilor și erorilor?

*

În fiecare clipă sînt uluit că mă găsesc exact în clipa aceea.

*

Din zecile de vise pe care le visăm, doar unul este semnificativ, dac-o fi și acela! Restul — deșeuri, literatură simplistă sau vomitivă, fantasme de geniu debil.

Visele ce se lungesc dovedesc lipsa de imaginație a «visătorului», care nu știe cum să le încheie, se chinuie fără succes să găsească un deznodămînt, exact ca la teatru, unde autorul născocește noi peripeții, neștiind cum și unde să se oprească.

*

Necazurile sau, mai curînd, bolile mele duc o politică de care sînt depășit. Uneori se pun de acord și înaintează împreună, alteori fiecare își urmează calea, foarte adesea se înfruntă, dar, fie că se-nțeleg, fie că se sfădesc, se poartă ca și cum manevrele lor nu m-ar privi și pe mine, ca și cum n-aș fi decît spectatorul lor buimăcit.

*

Important pentru noi e doar ceea ce n-am făptuit, ceea ce nu puteam făptui, astfel încît dintr-o viață rămîne doar ceea ce nu va fi fost.

*

Să visezi o operație de demolare ce n-ar cruța nici una din urmele big-bangului originar.

Exasperări

Lacul Soustons, ora două după-amiază. Vîsleam. Deodată, fulgerat de o reminiscență de vocabular: *All is of no avail* (nimic nu servește la nimic). Să fi fost singur, mă aruncam pe dată în apă. Niciodată n-am simțit cu asemenea violență nevoia să termin cu toate.

*

Să devorezi biografie după biografie ca să te convingi și mai bine de zădărnicia oricărei făptuiri, a oricărui destin.

*

Nimeresc peste X. Aș fi dat orice pe lume ca să nu-l mai întîlnesc vreodată. Să fii nevoit să suporți asemenea specimene! Vorbea, iar eu eram nemîngîiat că nu mi-e dată puterea supranaturală ce ne-ar putea spulbera instantaneu pe amîndoi.

*

La ce slujește trupul acesta, dacă nu să ne explice înțelesul cuvîntului *torționar*?

*

Un simț acut al ridicolului face anevoioasă, ba chiar imposibilă cea mai neînsemnată făptuire. Ferice de cei ce nu-l au! Providența i-a ocrotit.

*

La o expoziție de artă orientală, un Brahma cu mai multe fețe, buimac, mohorît, abrutizat în ultimul hal.

E postura în care îmi place să-l văd înfățișat pe zeul zeilor.

*

Sătul de toți. Dar îmi place să rîd. Iar să rîd de unul singur nu pot.

*

Cum niciodată n-am știut ce caut pe lumea aceasta, aș vrea să-l întîlnesc pe cel ce ar putea să-mi spună ce caută el însuși aici.

*

Întrebat de ce-s atît de fericiți călugării care îl însoțeau, Buddha răspunse că sînt astfel pentru că nu gîndesc nici la trecut, nici la viitor. Ne întunecăm, într-adevăr, cînd ne gîndim la unul sau la celălalt și ne întunecăm de tot cînd ne gîndim la amîndouă.

*

Leac împotriva dezolării: să închizi ochii timp îndelungat, ca să uiți lumina și tot ce dezvăluie ea.

*

Cînd un scriitor se deghizează în filozof, putem fi siguri c-o face pentru a camufla o mulțime de lipsuri. *Ideea,* un paravan ce nu ascunde nimic.

*

Ochii se aprind brusc — și de admirație, și de invidie. Cum să distingi una de cealaltă la cei de care nu ești sigur?

*

Mă sună-n toiul nopții ca să mă anunțe că nu poate dormi. Îi țin o adevărată prelegere despre acest soi de nenorocire care, de fapt, este nenorocirea însăși. Sînt, la sfîrșit, atît de mulțumit de isprava mea, încît revin în pat ca un erou, mîndru să înfrunt orele ce-mi rămîn pînă la ziuă.

*

A publica o carte comportă același gen de neplăceri ca o căsătorie sau o înmormîntare.

*

N-ar trebui să scriem niciodată despre nimeni. Sînt atît de convins de asta, încît, de fiecare

dată cînd ajung s-o fac, primul meu gînd e să-l atac, *chiar dacă îl admir*, pe cel despre care am de vorbit.

*

«Și văzu Dumnezeu că lumina este bună.»

E și părerea oamenilor, cu excepția celor fără somn, pentru care lumina este o agresiune, un nou infern, mai crunt decît acela al nopții.

*

Vine o vreme cînd însăși negația își pierde strălucirea și, hîrbuită, ajunge, ca și evidențele, la lada de gunoi.

*

După Louis de Broglie, ar exista o legătură între «a fi om de spirit» și a face descoperiri științifice, spirit însemnînd aici capacitatea «de a stabili instantaneu relații neașteptate».

Dacă ar fi așa, germanii ar fi incapabili să inoveze în materie de știință. Swift se mira deja că un popor de mocofani poate avea la activ atîtea invenții. Dar facultatea de a inventa presupune mai puțin ascuțime de minte cît stăruință, puterea de-a aprofunda, de a scormoni, de a insista... Scînteia se aprinde din perseverență.

Nimic nu este searbăd pentru cel atins de mania aprofundării. Imun la plictis, el se va apleca la nesfîrșit asupra oricărui subiect, fără să-și cruțe, dacă-i scriitor, cititorii, fără măcar

să catadicsească, dacă e filozof, să-i ia în considerare.

*

Îi povestesc unui psihanalist american cum, pe domeniul unei prietene, îndîrjindu-mă să tai crăcile uscate ale unui secvoia (asta fiind o pasiune a mea), am tras o căzătură ce putea să-mi fie fatală. «— Nu ca să-l cureți de crengi te-ai îndîrjit contra lui, ci ca să-l pedepsești că trăiește mai mult decît dumneata. Îl dușmăneai pentru că o să-ți supraviețuiască, iar dorința secretă era să te răzbuni pe el despuindu-l de crengi.»

...Uite-așa te scîrbești pentru totdeauna de orice explicație *profundă*.

*

Un alt yankeu, profesor acesta, se plîngea că nu știe ce subiect să aleagă pentru viitorul său curs. «— De ce nu haosul și farmecul lui? — Nu știu absolut nimic despre asta. E un soi de vrajă care nu m-a prins niciodată», mi-a răspuns el.

Mai ușor te înțelegi cu un monstru decît cu contrariul unui monstru.

*

Îi citeam *Corabia beată* unui ins care n-o cunoaștea și care de altfel era străin de poezie.

«Chestia asta ai zice că vine din terțiar» — fu comentariul lui la sfîrșitul lecturii. Asta da judecată!

*

P.Ț.* — Un geniu desăvîrșit. Frenezie orală din silă ori neputință de a scrie. Risipite prin Balcani, mii și mii de vorbe de duh pierdute pentru vecie. Cum să dau o idee despre verva și nebunia lui? «Ești un amestec de Don Quijote și Dumnezeu», i-am spus într-o zi. Pe moment a fost măgulit, dar a doua zi, dis-de-dimineață, a venit să-mi declare: «Chestia aia cu Don Quijote să știi că nu mă încîntă.»

*

De la zece la paisprezece ani am stat în gazdă la o familie. În fiecare dimineață, mergînd la liceu, treceam prin fața unei librării și nu uitam să arunc o privire rapidă la cărțile ce se schimbau destul de des chiar și în acel oraș românesc de provincie. Una singură, într-un colț al vitrinei, părea uitată acolo de luni de zile: *Bestia umană*** (*La Bête humaine* de Zola). Din cei patru ani, singura amintire care mă obsedează e titlul acesta.

*

Cărțile *mele*, opera *mea*... Latura grotescă a acestor posesive.

---

* Petre Țuțea. (*N. t.*)

** În românește în textul original. (*N. t.*)

Totul s-a stricat din clipa în care literatura a încetat să fie anonimă. Decadența începe cu primul *autor*.

*

Mă hotărîsem cîndva să nu mai dau mîna cu nici un ins sănătos. A trebuit totuși să mai las din pretenții, căci am descoperit curînd că mulți din cei pe care-i suspectam de sănătate erau mai puțin înfloritori decît credeam eu. La ce bun să-mi fac dușmani pe simple presupuneri?

*

Nimic nu deranjează mai mult fluența gîndirii decît faptul de a simți prezența apăsată a creierului. Poate ăsta-i motivul pentru care nebunii nu cunosc decît *străfulgerări* de gînduri.

*

Ce vrea și pentru ce trăiește acest trecător? Și copilul acesta, și mama lui, și bătrînul de colo?

Nimeni n-a găsit îndurare în ochii mei în timpul acelei plimbări blestemate. Am intrat în cele din urmă într-o măcelărie, unde atîrna ceva de genul unei jumătăți de bou. În fața acestui spectacol, puțin a lipsit să nu izbucnesc în hohote de plîns.

*

În crizele mele de furie, mă simt supărător de aproape de Sfîntul Pavel. Afinitățile mele cu furibunzii, cu toți cei pe care-i detest. Cine-a mai semănat vreodată astfel cu contrariul lui?

*

Mai mult decît orice, îmi repugnă îndoiala metodică. Vreau să mă îndoiesc, desigur, dar numai cînd îmi cade mai bine.

*

Născut dintr-un soi de Ineficiență primordială... Adineaori, vrînd să aprofundez un subiect serios și neizbutind, m-am culcat. Adesea proiectele mele m-au dus către pat, deznodămînt predestinat al ambițiilor mele.

*

Întotdeauna există cineva mai presus decît tine: dincolo de însuși Dumnezeu *se înalță* Neantul.

*

A pieri! — cuvînt pe care îl iubesc mai mult decît pe toate celelalte și care, lucru destul de ciudat, nu-mi sugerează nimic ireparabil.

*

Cînd trebuie să mă-ntîlnesc cu cineva mă cuprinde asemenea dorință de izolare încît, cînd să-i vorbesc, nu-mi mai pot controla deloc cuvintele, iar rostogolirea lor e luată drept vervă.

*

Acest univers, ratat în chip atît de magistral! — e ceea ce ne repetăm atunci cînd sîntem dispuși la concesii.

*

Ifosele nu merg laolaltă cu durerea fizică. De îndată ce carcasa noastră își anunță prezența, sîntem readuși la dimensiunile noastre firești, la certitudinea cea mai umilitoare, cea mai pustiitoare.

*

Ce îndemn la hilaritate — să auzi cuvîntul *țel* pe cînd însoțești un cortegiu funebru!

*

Murim de la începutul timpurilor și totuși moartea nu și-a pierdut defel prospețimea. Aici e taina tainelor.

*

A citi înseamnă să-l lași pe altul să trudească pentru tine. Cea mai gingașă formă de exploatare.

*

Cel care ne citează din memorie este un sabotor ce-ar trebui dat pe mîna justiției. O citare trunchiată echivalează cu o trădare, cu o insultă, prejudiciul fiind cu atît mai grav cu cît intenția era să ni se facă un serviciu.

*

Ce sînt anxioșii, dacă nu martiri iritați că nu știu pentru cine să se jertfească?

*

A gîndi înseamnă să te supui poruncilor și toanelor unei sănătăți îndoielnice.

*

Mi-am început ziua cu Meister Eckhart, apoi m-am îndreptat spre Epicur. Iar ziua încă nu s-a sfîrșit: cu cine oare am s-o închei?

*

Cum ies din «eu», cum adorm.

*

Cel ce nu crede în Destin dovedește că nu a trăit.

*

Dacă va fi să mor vreodată...

*

O doamnă între două vîrste, depășindu-mă pe stradă, găsi cu cale să proclame fără să mă privească: «Astăzi văd peste tot numai cadavre ambulante.» Apoi, tot fără să mă privească, adăugă: «Sînt nebună, nu-i așa, domnule?
— Nu pe cît s-ar crede», i-am replicat, complice.

*

Să vezi în orice sugar un viitor Richard al III-lea...

*

La fiecare vîrstă, descoperim că viața este o eroare. Atîta că, la cincisprezece ani, e vorba de o revelație în care intră un fior de spaimă și un strop de magie. Cu timpul această revelație, degenerată, se preface-n truism, și astfel ajungem să regretăm perioada cînd ea era o sursă de neprevăzut.

*

În primăvara lui 1937, în timp ce mă plimbam prin parcul spitalului psihiatric de la

Sibiu, în Transilvania, m-a abordat un «pensionar». Am schimbat cîteva vorbe, după care i-am spus: «E bine aici. — Te cred. Face să fii nebun», mi-a răspuns el. «Dar sînteți totuși într-un fel de pușcărie. — Se poate, însă trăim aici fără nici un fel de griji. În plus, războiul se apropie, o știi ca și mine. Locul ăsta e sigur. Nu sîntem mobilizați și apoi nimeni nu bombardează un spital de nebuni. În locul tău, m-aș interna imediat.»

Tulburat, fascinat, l-am părăsit, apoi am încercat să aflu mai multe despre el. Am fost asigurat că e într-adevăr nebun. Nebun sau nu, nimeni nu mi-a dat vreodată un sfat mai înțelept.

*

Omenirea tarată constituie materia literaturii. Scriitorul se bucură de perversitatea lui Adam și nu prosperă decît în măsura în care fiecare din noi o asumă și o reînnoiește.

*

În materie de patrimoniu biologic, cea mai neînsemnată inovație duce, se pare, la faliment. Conservatoare, viața nu înflorește decît grație repetiției, clișeului, pompierismului. Exact contrariul artei.

*

Genghis-Han ținea să fie însoțit în expedițiile sale de cel mai mare înțelept daoist al

vremii. Cruzimea extremă e rareori vulgară: ea are totdeauna ceva bizar și rafinat, care inspiră teamă și respect. Wilhelm Cuceritorul, la fel de crud cu tovarășii ca și cu dușmanii săi, nu iubea decît fiarele sălbatice și pădurile întunecoase, în care se plimba întotdeauna singur.

*

Mă pregăteam să ies și, ca să-mi aranjez fularul, m-am privit în oglindă. Brusc, o spaimă cumplită: *cine e ăsta?* Cu neputință să mă recunosc. Mi-am identificat pardesiul, cravata, pălăria, însă degeaba, tot nu știam cine sînt, căci nu eram *eu*. Am stat așa un număr de secunde: douăzeci, treizeci, patruzeci? Cînd am reușit să-mi revin, spaima rămăsese. A trebuit să aștept pînă a consimțit să dispară.

*

O stridie, ca să-și dureze cochilia, trebuie să filtreze prin corpul ei apă de mare cîntărind de cincizeci de mii de ori propria-i greutate.

...Poftim de la cine mi-am găsit să iau lecții de răbdare!

*

Am citit undeva constatarea: «Dumnezeu nu vorbește decît despre el însuși.»

Sub acest aspect, Preaînaltul are nenumărați rivali.

*

A fi sau a nu fi.
...Nici una, nici alta.

*

De fiecare dată cînd dau peste vreo maximă budistă, sînt ispitit să revin la această înțelepciune pe care ani de-a rîndul am încercat s-o asimilez și de care, inexplicabil, în parte m-am înstrăinat. Sălășluiește în ea nu atît adevărul, cît ceva mai adînc... și atingi, prin ea, acea stare în care ești mîntuit de toate, de iluzii în primul rînd. Să nu mai ai nici una și totuși să nu riști prăbușirea, să te cufunzi în decepție evitînd totodată amărăciunea, să te eliberezi — cu fiecare zi mai mult — de obnubilarea în care lîncezesc hoardele de trăitori pe pămînt.

A muri înseamnă să-ți schimbi modul de a fi, să te înnoiești...

*

Sînt gînditori al căror spirit funcționează numai pornind de la citate: nu vă încredeți în ei.

*

Relațiile dintre oameni sînt atît de dificile pentru c-au fost creați nu ca să aibă «relații», ci ca să-și dea la cap.

*

O conversație cu el era la fel de convențională precum aceea cu un muribund.

*

A înceta să fii nu înseamnă nimic, nu poate să însemne nimic. La ce bun să te preocupe ceea ce supraviețuiește unei nonrealități, o aparență ce urmează altei aparențe? În realitate, moartea nu este nimic, sau e cel mult un simulacru de mister, la fel ca însăși viața. Propaganda antimetafizică a cimitirelor...

*

În copilărie, mă impresionase un personaj: un țăran care, primind o moștenire, mergea din crîșmă în crîșmă, urmat de un «muzicant». O splendidă zi de vară: tot satul era la cîmp; doar el, cu vioristul lui, străbătea ulițele pustii, fredonînd cîte-o romanță. După doi ani s-a trezit la fel de calic ca înainte. Dar zeii s-au îndurat de el: muri în scurtă vreme. Fără să știu de ce, eram fascinat, și pe bună dreptate. Chiar și acum, cînd mă gîndesc la el, continui să cred că într-adevăr era cineva, că dintre toți locuitorii satului doar el avea destulă anvergură ca să-și irosească viața.

*

Pofta de a răcni, de a-i scuipa pe oameni în obraz, de a-i tîrî în noroi, de a-i călca în picioare...

Mi-am impus exercițiul bunei-cuviințe pentru a-mi reprima turbarea, iar turbarea mea se răzbună ori de cîte ori poate.

*

Dacă mi s-ar cere să rezum cît mai succint cu putință viziunea mea asupra lucrurilor, s-o reduc la expresia cea mai laconică, aș pune în locul cuvintelor un semn de exclamare, un «!» definitîv.

*

Îndoiala contaminează totul, cu o excepție remarcabilă totuși: nu există muzică *sceptică*.

*

Demostene a copiat cu mîna lui, de opt ori, tot ce-a scris Tucidide. Așa se învață o limbă. Ar trebui s-avem curajul de a transcrie toate cărțile pe care le iubim.

*

Acceptăm, într-o măsură sau alta, ca cineva să deteste ceea ce facem. Dar să disprețuiască o carte pe care i-am recomandat-o, asta e mult mai grav și ne rănește ca un atac mișelesc. Ni se pune la îndoială, vasăzică, gustul și chiar discernămîntul!

*

Cînd îmi *observ* alunecarea în somn, am sentimentul că mă adîncesc într-un abis providen-

țial, că mă cufund în el pentru vecie, fără să pot evada de-acolo vreodată. De altfel nici o dorință de evadare nu mă încearcă. Ceea ce doresc în clipele acelea este să le percep cu cît mai multă claritate, să nu pierd nimic din ele și să mă bucur de toate pînă la cea din urmă, înainte de inconștiență, înainte de beatitudine.

*

Ultimul poet de seamă al Romei, Iuvenal, ultimul poet marcant al Greciei, Lucian, au practicat ironia. Două literaturi care s-au încheiat cu ea. Așa cum toate, literatură sau orice, ar trebui să se încheie.

*

Această reîntoarcere la anorganic n-ar trebui să ne tulbure defel. Un fenomen atît de jalnic, ca să nu spun rizibil, face totuși din noi niște lași. E timpul să *regîndim* moartea, să ne imaginăm un faliment mai puțin banal.

*

Rătăcit în lumea aceasta, cum m-aș fi rătăcit, probabil, în oricare alta.

N-ar putea să existe sentimente *pure* între cei ce urmează căi asemănătoare. E destul să-ți reamintești ce priviri își aruncă cele care împart același trotuar.

*

Plictisindu-te, înțelegi incomparabil mai multe lucruri decît muncind, *efortul* fiind dușmanul de moarte al meditației.

*

Pare ușor să treci de la dispreț la detașare. Totuși, asta nu e atît o tranziție, cît o performanță, o împlinire. Disprețul este prima victorie asupra lumii; detașarea — ultima, cea supremă. Intervalul ce le desparte e totuna cu drumul ce duce de la libertate la eliberare.

*

N-am întîlnit ins cu mintea zdruncinată, nici măcar unul, care să nu fie interesat de Dumnezeu. Să tragem concluzia că există o legătură între căutarea absolutului și dezintegrarea creierului?

*

Orice viermuș care s-ar socoti întîiul între semenii săi ar căpăta pe dată statutul omului.

*

Dacă ar fi să mi se șteargă totul din minte, în afară de urmele a ceea ce, din tot ce-am trăit, este unic, de unde — dacă nu din setea de inexistență — ar proveni acele urme?

*

Cîte ocazii ratate de a mă compromite cu Dumnezeu!

*

Bucuria nestăvilită, dacă se prelungește, e mai aproape de nebunie decît o tristețe persistentă, pe care o justifică reflecția și chiar simpla observație, în timp ce excesele celeilalte țin de o anume dereglare. E îngrijorător ca simplul fapt de a trăi să te facă vesel, în schimb e firesc să fii trist mai înainte chiar de a gîngăvi primele vorbe.

*

Șansa romancierului sau dramaturgului de a se exprima deghizîndu-se, de a se elibera de conflictele lui și, mai mult încă, de toate personajele ce se încaieră în el! Alta-i situația eseistului, prizonier al unui gen ingrat în care-ți proiectezi dezacordurile lăuntrice numai contrazicîndu-te la fiecare pas. Mai liber ești în aforism — triumf al unui eu dezagregat…

*

Mă gîndesc în clipa aceasta la cineva pe care-l admiram fără rezerve, care nu și-a ținut nici una din promisiuni și care, dezamăgindu-i pe toți cei ce crezuseră în el, a murit cum nu se poate mai mulțumit.

*

Cuvîntul compensează ineficiența leacurilor și vindecă majoritatea bolilor noastre. Palavragiul nu prea dă prin farmacii.

*

Stupefiantă lipsă de necesitate: Viața, încropeală, capriciu al materiei, chimie efemeră...

*

Marea, singura originalitate a iubirii e că ne face să nu deosebim fericirea de nefericire.

*

Scrisori, scrisori ce trebuie scrise. Asta, de pildă... dar nu izbutesc: brusc, mă simt incapabil să *mint*.

*

În parcul afectat, la fel ca și conacul, dementialelor opere de caritate, vezi peste tot băbuțe ținute în viață cu tratamente și operații. Înainte agonizai la tine acasă, în demnitatea singurătății și părăsirii; acum muribunzii sînt adunați, sînt îndopați și li se prelungește cît mai mult indecenta agonie.

*

De-abia am scăpat de un defect, că altul se grăbește să-i ia locul. Echilibrul nostru există cu prețul acesta.

*

Cuvintele mi-au devenit atît de străine, încît a intra în contact cu ele capătă proporții de faptă eroică. Nu mai avem nimic să ne spunem, iar dacă mă servesc de ele e pentru a le infiera, regretînd totodată, în taină, o ruptură mereu iminentă.

*

În parcul Luxembourg, o femeie de vreo patruzeci de ani, aproape elegantă dar cu un aer mai curînd bizar, vorbea pe un ton afectuos, chiar pasionat, cu cineva pe care nu-l vedeam... Ajungînd-o din urmă, am văzut că ținea la piept o maimuțică. S-a așezat în cele din urmă pe o bancă, unde și-a continuat monologul cu aceeași căldură. Trecînd pe lîngă ea, primele cuvinte auzite au fost: «Știi, sînt sătulă de toate.» M-am depărtat, neștiind pe cine să compătimesc mai mult: pe ea sau pe confidenta ei.

*

Omul va dispărea — era pînă acum convingerea mea neclintită. Între timp mi-am schimbat părerea: *trebuie* să dispară.

*

Repulsia pentru tot ce-i omenesc e compatibilă cu mila, aș spune chiar că aceste reacții

sint dependente, dar nu simultane. Doar cel care-o cunoaște pe prima este capabil s-o încerce intens pe a doua.

*

Adineaori, senzația de a fi ultima versiune a Totului. Lumile se învîrteau în juru-mi. Nici cea mai mică urmă de dezechilibru. Era doar ceva cu mult *mai presus* de ceea ce-i îngăduit să simți.

*

Să te trezești înfiorat, întrebîndu-te dacă, în fond, cuvîntul *sens* are vreo noimă, și apoi să te miri că nu mai poți să adormi!

*

E caracteristica durerii să nu-i fie rușine să se repete.

*

Un foarte vechi prieten mă anunță că s-a decis să-și pună capăt zilelor; îi răspund că nu trebuie să se grăbească prea tare, că ultima parte a jocului nu e complet lipsită de interes și că poți ajunge la un compromis pînă și cu Intolerabilul, cu condiția să nu uiți nici o clipă că totul e o cacialma, cacialma generatoare de suplicii...

*

Pentru că a scris «Nimic» la data ce avea să însemne începutul pierzaniei sale, Ludovic al XVI-lea este taxat drept imbecil de două secole încoace. Din punctul acesta de vedere, sîntem cu toții imbecili: care dintre noi se poate lăuda că a sesizat începutul exact al prăbușirii sale?

*

Lucra și producea, se lansa în generalizări masive și se mira el singur de fecunditatea sa. Nu cunoștea, spre fericirea lui, coșmarul nuanței.

*

A exista — o rătăcire atît de patentă, că dobîndește prestigiul unei infirmități ideale.

*

Să regăsești în tine toate instinctele josnice de care te rușinezi. Dacă-s atît de puternice la cel ce încearcă să scape de ele, cît trebuie să fie de virulente la cei care, lipsiți de un minimum de luciditate, nu vor ajunge nicicînd să se supravegheze și cu atît mai puțin să se urască.

*

În plin succes sau eșec, adu-ți aminte de modul în care ai fost conceput. Nimic mai bun ca să învingi euforia sau revolta.

*

Doar planta se apropie de «înțelepciune»; animalul nu e făcut pentru ea. Cît despre om... Natura ar fi trebuit să rămînă la vegetal în loc să se discrediteze, din gust pentru insolit.

*

Tinerii și bătrînii, precum și ceilalți, cu toții detestabili, nu pot fi îmblînziți decît prin lingușeală, ceea ce, pînă la urmă, îi face și mai detestabili.

*

«Cerul nu e deschis pentru nimeni... și nu se va deschide decît după sfîrșitul lumii.» (Tertulian)

Rămîi perplex văzînd că după un asemenea avertisment oamenii au continuat să se agite. Istoria — fruct al unei incredibile încăpățînări!

*

Dorothea von Rodde-Schloezer, însoțindu-l la Paris pe soțul ei, primar al orașului Lübeck, la ceremoniile încoronării lui Napoleon, scria: «Sînt atîția nebuni pe pămînt, și mai ales în Franța, că e o joacă pentru acest scamator corsican să-i facă să danseze după fluierul lui, ca niște marionete. Toți îl urmează pe acest dresor de șobolani și nimeni nu întreabă unde-i duce.»

Epocile de expansiune sînt epoci de delir; cele de decadență și de repliere, prin comparație, sînt înțelepte, chiar prea înțelepte, și de aceea aproape la fel de funeste ca primele.

*

Opinii, da; convingeri, nu. Acesta e punctul de plecare al mîndriei intelectuale.

*

Cu atît mai mult ne legăm de o ființă cu cît instinctul ei de conservare e mai nesigur, ca să nu spun mai tocit.

*

Lucrețiu: nu știm nimic precis despre viața lui. Nimic precis? — Nici măcar vag.

Un destin de invidiat.

*

Nimic comparabil cu momentul cînd, la trezire, ne cuprinde urîtul. Ne duce miliarde de ani îndărăt, pînă la primele semne, pînă la prodromul ființei, în fapt pînă la însuși principiul urîtului.

*

«Nu ai nevoie să sfîrșești pe cruce, căci te-ai născut crucificat.» (11 decembrie 1963)

Ce n-aș da să-mi aduc aminte ce anume a putut să-mi provoace o disperare atît de insolentă!

*

Ne amintim dezlănțuirea lui Pascal, în *Provinciale*, împotriva cazuistului Escobar, care după mărturia unui călător francez ce l-a vizitat în peninsulă, habar n-avea de aceste atacuri. Pe deasupra, era aproape necunoscut în propria-i țară.

Încurcături și irealitate — ori încotro te-n-torci.

*

Atîția prieteni și dușmani, ce ne înconjurau cu egal interes, dispăruți unul după altul. Ce ușurare! Să poți în fine să te relaxezi, să nu-ți mai pese nici de critica, nici de decepțiile lor.

*

Să emiți asupra oricărui subiect, inclusiv moartea, opinii ireconciliabile e unica modalitate de a nu trișa.

*

După Asanga și școala sa, triumful binelui asupra răului nu e decît o victorie a *māyei* asupra ei înseși; de asemeni, a pune capăt transmigrației prin iluminare e ca și cum «un rege al

iluziei l-ar birui pe alt rege al iluziei» (Mahāyānasūtralāmkāra).

Hindușii au avut curajul să așeze iluzia mai presus de orice, să facă din ea un substitut al eului și al lumii și s-o convertească în dar suprem. Conversiune importantă, etapă ultimă și fără ieșire. Ce-i de făcut? Orice extremitate, chiar și eliberarea, fiind o fundătură, cum să ieșim din ea pentru a regăsi Posibilul? Poate ar trebui să coborîm nivelul dezbaterii, să înzestrăm lucrurile cu o brumă de realitate, să restrîngem hegemonia lucidității, să cutezăm a susține că tot ce pare să existe există-n felul său, apoi, sătui de a tot bate cîmpii, să schimbăm subiectul…

Acea nefastă clarviziune

Orice eveniment nu e decît un semn rău prevestitor, unul în plus. Din cînd în cînd totuși, cîte-o excepție pe care cronicarul o umflă ca să creeze iluzia neprevăzutului.

*

Cea mai bună dovadă că invidia este universală — faptul că ea răbufnește chiar și la nebuni în scurtele lor răstimpuri de luciditate.

*

Toate anomaliile ne fascinează și în prîmul rînd Viața, anomalie prin excelență.

*

Stînd *în picioare*, admiți fără să dramatizezi că fiecare clipă ce trece dispare pentru totdeauna; *culcat*, această evidență pare într-atît de inacceptabilă, că dorești să nu te mai scoli niciodată.

*

Eterna reîntoarcere și progresul: două nonsensuri. Ce mai rămîne? — Să ne resemnăm cu devenirea, cu surprize ce nu sînt surprize, cu urgii ce s-ar vrea insolite.

*

Ce-ar fi să începem prin a-i stîrpi pe toți cei care nu pot respira decît pe o scenă!

*

Prin fire — vehement, prin opțiune — șovăielnic. De care parte să-nclin? Pentru *cine* să mă decid? Cărui *eu* să mă alătur?

*

Îți trebuie virtuți și vicii tenace ca să te ții la suprafață, ca să salvezi acea aparență activă de care ai nevoie pentru a rezista seducției naufragiului ori a suspinului.

*

«Vorbiți adesea de Dumnezeu. — Un cuvînt de care nu mă mai servesc», îmi scrie o fostă călugăriță.

Nu toți au șansa de-a se fi scîrbit de el!

*

La cumpăna acelor nopți cînd, în lipsa unui confident, nu ne rămîne decît Cel ce timp de veacuri și milenii a jucat acest rol.

*

Ironia, acea impertinență, ușor veninoasă, e arta de a ști să te oprești la timp. Cea mai mică îngroșare o risipește. Dacă ai tendința să insiști, riști să te pierzi împreună cu ea.

*

Minunat este că fiecare zi ne aduce un nou motiv de a dispărea.

*

De vreme ce nu ne amintim decît de umilințe și înfrîngeri, restul la ce ne-o mai fi folosit?

*

Cînd încerci să deslușești fondul vreunui lucru, indiferent care, îți vine pofta să te tăvălești pe jos. Eu cel puțin așa răspundeam cîndva întrebărilor capitale, întrebărilor fără răspuns.

*

Deschizînd un manual de preistorie, dau peste cîteva specimene ale străbunilor noștri, si-

niștri la culme. Așa trebuie să fi fost, n-am nici o îndoială. De silă și de rușine, am închis cartea repede, știind prea bine c-am s-o redeschid de fiecare dată cînd voi avea de meditat asupra genezei ororilor și ticăloșiilor noastre.

*

Viața secretează anti-viață, iar această comedie chimică, în loc să ne îndemne să zîmbim, ne macină și ne scoate din minți.

*

Nevoia de a ne sfîșia ne scutește de nevoia de a crede.

*

Dacă turbarea era un atribut al Cerului, de mult mi-aș fi depășit statutul de simplu muritor.

*

Existența s-ar putea justifica dacă fiecare s-ar comporta ca și cum ar fi ultima persoană în viață.

*

Ignațiu de Loyola, chinuit de scrupule a căror natură n-o precizează, povestește că-l bîntuise gîndul sinuciderii. Chiar și pe el! Această

tentație e neîndoielnic mai răspîndită și mai înrădăcinată decît se crede. În fapt, ea este onoarea omului, pînă ce va ajunge să fie datoria lui.

*

E înclinat să făptuiască doar cel ce se înșală asupră-și, cel ce ignoră motivele ascunse ale faptelor sale. Creatorul devenit sieși transparent nu mai creează. Cunoașterea de sine îl indispune pe *daimon*. Aici e de găsit motivul pentru care Socrate n-a scris nimic.

*

Faptul că pînă și cei pe care-i disprețuim ne pot ofensa discreditează orgoliul.

*

Într-o lucrare admirabil tradusă din englezește, o singură scăpare: «abisurile scepticismului». Trebuia *îndoielii*, căci cuvîntul scepticism are în franceză o nuanță de diletantism, chiar de frivolitate, ce nu poate fi asociată cu ideea de hău.

*

Gustul pentru formula sentențioasă merge mînă-n mînă cu slăbiciunea pentru definiții, pentru ceea ce are cît mai puțin de-a face cu realul.

*

Tot ce poate fi catalogat e trecător. Nu dăinuiește decît ce este susceptibil de mai multe interpretări.

*

Înfruntînd foaia albă de hîrtie, ce Waterloo la orizont!

*

Cînd stai de vorbă cu cineva, oricît de mari i-ar fi meritele, nu trebuie să uiți nici o clipă că în reacțiile lui profunde nu se deosebește cu nimic de omul de rînd. Din prudență, va trebui să-l menajezi, căci, la fel ca orișicare, nu suportă sinceritatea, cauză directă a cvasitotalității certurilor și resentimentelor.

*

Să fi trecut pe lîngă toate formele de decădere, inclusiv reușita.

*

Nu avem nici o scrisoare de la Shakespeare. Să nu fi scris nici una? Ne-ar fi plăcut să-l auzim pe Hamlet plîngîndu-se de excesul de corespondență.

*

Marele merit al calomniei e de a face gol în jurul tău fără să ai a mișca un deget.

*

Dezgust total în fața unei mulțimi, fie ea veselă, fie ursuză.

*

Totul se degradează dintotdeauna. O dată stabilit acest diagnostic, poți debita orice enormitate, ești chiar silit s-o faci.

*

Aproape totdeauna sîntem depășiți de evenimente; ar fi destul să așteptăm pentru a înțelege că ne-am făcut vinovați de naivitate.

*

Pasiunea pentru muzică este în sine o destăinuire. Știm mai multe despre un necunoscut care o iubește decît despre un om insensibil la ea, chiar dacă-l întîlnim zi de zi.

*

În hăul negru al nopților. Nimeni, doar noi cu minutele. Fiecare din ele se face că ne ține companie, apoi fuge — dezertare după dezertare.

*

A judeca imparțial e semnul unei dereglări neliniștitoare. Cine spune *viu* spune *părtinitor*:

obiectivitatea, fenomen tardiv, simptom alarmant, e începutul unei capitulări.

*

Ca să crezi că aventura umană ar putea sfîrși bine, ar trebui să fii implicat în ea tot atît de puțin ca un înger sau ca un idiot.

*

Calitățile unui neofit se accentuează și se întăresc sub efectul noilor sale convingeri. Iar el o știe; ceea ce nu știe e faptul că și cusururile lui cresc în aceeași proporție. De aici îi vin iluziile și trufia.

*

«Fiii mei, sarea provine din apă, iar dacă intră în contact cu apa se dizolvă și dispare. La fel, călugărul se naște din femeie, dar dacă se apropie de femeie se dizolvă și încetează să fie călugăr.»

Acel Jean Moschus, în secolul al VII-lea, pare să fi înțeles mai bine decît, mai tîrziu, Strindberg sau Weininger primejdia semnalată încă în *Geneză*.

*

Orice *viață* este povestea unei prăbușiri. Biografiile sînt atît de captivante tocmai pentru că

eroii — iar lașii deopotrivă — se străduiesc să inoveze în arta degringoladei.

*

Dezamăgit de toți, ajungi inevitabil să fii dezamăgit și de tine însuți; dacă nu cumva ai început cu tine.

*

«De cînd îi studiez pe oameni, n-am învățat decît să-i iubesc și mai mult», scria Lavater, contemporan al lui Chamfort.

Asemenea remarcă, firească la locuitorul unui cătun helvet, i-ar fi părut de o naivitate deplasată parizianului, obișnuit al saloanelor.

*

Regretul că nu s-au înșelat ca toți ceilalți, furia că au văzut lucrurile așa cum sînt — iată nefericirea secretă a multora din cei treziți la realitate.

*

Cum am putut măcar o clipă să accept ceea ce nu este veșnic ? — Mi se întîmplă totuși s-o fac, în chiar clipa asta, de pildă.

*

Fiecare se agață cum poate de steaua lui nenorocoasă.

*

Pe măsură ce înaintezi în vîrstă, pricepi tot mai bine că, deși te crezi eliberat de toate, de fapt nu ești eliberat de nimic.

*

Pe o planetă cuprinsă de cangrenă ar trebui să ne abținem de a mai face proiecte, dar facem mereu, optimismul fiind, cum se știe, un tic de muribund.

*

Meditația este o stare de trezie întreținută de o dereglare misterioasă, care-n același timp e pustiire și binecuvîntare.

*

Nu accepta să trăiască la remorca lui Dumnezeu.

*

Păcat originar și Transmigrație: amîndouă consideră destinul o *ispășire*, și este totuna dacă e vorba de păcatul primului om sau de cele pe care le-am comis în existențele noastre anterioare.

*

Ultimele frunze cad rotindu-se. Îți trebuie o mare doză de insensibilitate ca să faci față toamnei.

*

Credem că avansăm către un țel sau altul, uitînd că în realitate nu avansăm decît spre țelul ultim, adică spre falimentul tuturor țelurilor.

*

Nicicînd ireală, Durerea e o sfidare a ficțiunii universale. Ea are marea șansă de a fi singura senzație înzestrată cu un conținut, dacă nu și cu un sens!

*

Despondency. — Acest cuvînt încărcat cu toate nuanțele decepției va fi fost cheia anilor mei, blazonul clipelor mele, al curajului meu negativ, al efortului meu de invalidare a oricărui viitor.

*

Cînd nu mai ai dorința să te manifești îți găsești refugiul în muzică, această providență a abulicilor.

*

Motivele de a stărui întru ființă par tot mai puțin întemeiate: urmașilor noștri le va veni mai ușor decît nouă să se debaraseze de o asemenea încăpățînare.

*

De cum te încearcă o certitudine, neîncrederea în tine și în ceilalți dispare. Încrederea,

sub toate formele ei, este izvor de acțiune, așadar de eroare.

*

Cînd întîlnești un om *adevărat*, surpriza e atît de mare, că te întrebi de nu cumva ești victima unei orbiri.

*

La ce bun să faci inventarul cărților consolatoare, de vreme ce sînt o puzderie și numai două-trei contează?

*

Dacă vrei să nu plesnești de furie, lasă-ți memoria în pace, abține-te să scormonești în ea.

*

Tot ce se supune legilor vieții, adică tot ce putrezește, îmi inspiră gînduri atît de contradictorii încît frizează nebunia.

*

Să trăiești cu spaima de a te plictisi oriunde, chiar și în Dumnezeu... Cred că obsesia acestui plictis suprem este motivul neîmplinirii mele spirituale.

*

Epicureism sau stoicism — pentru care să optez? Trec de la unul la altul și, cel mai ade-

sea, le sînt credincios amîndurora deodată — e modul meu de a împărtăși principiile pe care le-ndrăgea Antichitatea înainte de năvălirea dogmelor.

*

E meritul apatiei că ne ferește de inflația în care cad nu puțini din exces de orgoliu, de muncă sau de talent. Poate nu e o consolare, dar cel puțin te simți măgulit să poți spune că mori fără a-ți fi dat întreaga măsură.

*

Să-ți fi strigat pe toate drumurile îndoielile, pretinzînd totodată că aparții acelei școli de discreție care e scepticismul.

*

Pisălogii, furîndu-ne timpul, ne fac un serviciu imens, căci ne împiedică să arătăm tot ce sîntem în stare.

*

Ne e permis să iubim pe oricine, mai puțin pe semenii noștri, anume pentru că ne seamănă.

Acest fapt ajunge pentru a explica de ce istoria este ce este.

*

Majoritatea bolilor ne vin de departe, de la unul sau altul dintre strămoșii noștri, ruinat de

excese. Sîntem pedepsiți pentru abuzurile lui: nu e deloc nevoie să bem — a făcut-o el în locul nostru. Acea mahmureală ce ne surprinde atîta e prețul pe care-l plătim pentru euforiile lui.

*

Treizeci de ani de extaz în fața Țigării. Acum, cînd îi văd pe alții închinîndu-se fostului meu idol, nu-i înțeleg, îi consider smintiți sau netoți. Dacă un «vîciu» pe care l-ai învins îți devine străin într-o asemenea măsură, cum să nu rămîi perplex în fața celui pe care nu l-ai practicat?

*

Ca să-ți amăgești melancolia, trebuie să te miști neîncetat. Cum te oprești, cum se trezește, dac-o fi ațipit vreodată.

*

Pofta de lucru îmi vine doar cînd am o întîlnire. La care merg întotdeauna convins că am ratat o ocazie unică de a mă depăși.

*

«Nu mă pot lipsi de lucrurile care mă lasă indiferentă», spunea adesea ducesa du Maine.

Frivolitatea, la nivelul acesta, e un preludiu la renunțare.

*

Dacă Atotputernicului i-ar fi dat să-și imagineze ce povară îmi e uneori fapta cea mai măruntă, cu siguranță că n-ar pregeta, într-un acces de milostenie, să îmi cedeze locul lui.

*

Neștiind încotro să te-ndrepți, să îndrăgești gîndirea discontinuă, reflex al unui timp făcut țăndări.

*

Ceea ce *știu* distruge ceea ce *vreau*.

*

Revenit de la o incinerare. Demonetizare instantanee a Veșniciei și a tuturor cuvintelor mari.

*

Prostrație fără margini, apoi dilatare dincolo de hotarele lumii și de puterea de a îndura a creierului.

*

Gîndul morții îi înrobește pe cei pe care-i bîntuie. El nu eliberează decît la început; apoi degenerează încetînd astfel să fie gîndire.

*

Lumea este un accident al lui Dumnezeu, *accidens Dei*. — Cît pare de adevărată formula lui Albert cel Mare!

*

Cînd ne apasă urîtul — și datorită lui — ne amintim de acele josnicii ale noastre pe care le-am ascuns în cel mai adînc cotlon al memoriei. Urîtul e cel ce ne dezgroapă remușcările.

*

În vinele noastre curge sînge de macac. Dacă ne-am gîndi la asta mai des, am sfirși prin a renunța la toate. Gata cu teologia, gata cu metafizica — altfel spus gata cu divagațiile, cu aroganța, cu lipsa de măsură, gata cu toate...

*

Este de conceput să aderi la o religie fondată de *altul*?

*

Tolstoi, ca predicator, are scuza de-a fi avut doi discipoli ce și-au asumat consecințele practice ale dăscălelilor lui: Wittgenstein și Gandhi. Primul și-a împărțit avutul; al doilea nu avea ce împărți.

*

Lumea începe și se sfîrșește cu noi. Nu există decît conștiința noastră, ea este totul, iar acest tot dispare o dată cu ea. Murind, nu părăsim nimic. Pentru ce, atunci, atîtea mofturi în jurul unui noneveniment?

*

Vine o vreme cînd nu te mai imiți decît pe tine însuți.

*

Cînd te trezești din somn tresărind și vrei s-adormi din nou, trebuie să alungi orice veleitate de gîndire, orice început de idee. Căci ideea clar formulată, ideea explicită e cel mai mare dușman al somnului.

*

Personaj înfiorător, neînțelesul se crede buricul pămîntului. Mai tari decît sarcasmele lui, elogiile pe care și le-aduce neîncetat îl compensează din plin pentru cele ce nu i-au fost acordate. De-ar veni mai curînd norocoșii — rari, ce-i drept — care, pentru c-au izbîndit, știu la nevoie să fie și modești! Oricum, ei nu se văicăresc la nesfîrșit, iar vanitatea lor ne este mîngîiere pe lîngă ifosele neînțeleșilor.

*

Credința ne tentează din cînd în cînd pentru că ne propune o umilință mai acceptabilă: e totuși preferabil să te găsești în poziție de inferioritate în fața unui zeu decît a unui hominid.

*

Nu poți să consolezi pe cineva decît ținîndu-i isonul în mîhnirea lui, și asta pînă ce mîhnitul se satură să mai fie mîhnit.

*

Atîtea amintiri care irump fără necesitate aparentă — la ce servesc oare dacă nu să ne dezvăluie că o dată cu vîrsta devenim străini vieții noastre, că acele «evenimente» îndepărtate nu mai au nimic de-a face cu noi și că la fel se va întîmpla într-o zi cu însăși viața aceasta?

*

Revelația misticului cum că *totul este nimic* nu-i decît o etapă preliminară la topirea în acel tot care, în chip miraculos, capătă existență, adică devine cu adevărat *totul*. — Convertirea aceasta nu putea să se producă în mine, partea pozitivă, partea luminoasă a misticii fiindu-mi interzisă.

*

Între exigența de a fi clar și tentația de a fi obscur, imposibil de hotărît care merită mai multă considerație.

*

După ce i-ai trecut în revistă pe toți cei care-ar trebui invidiați, să-ți dai seama că nu ți-ar plăcea să-ți schimbi soarta cu nici unul din ei. Toată lumea are această reacție. Cum să-ți explici atunci că invidia e cea mai veche și cea mai puțin tocită dintre metehne?

*

Nu-ți va veni ușor să nu-i porți pică prietenului care, într-un acces de nebunie, te-a insultat. Degeaba îți repeți că, ieșindu-și din minți, nu mai era el însuși, reacționezi ca și cum, o dată în viață, ți-ar fi dezvăluit o taină bine păstrată.

*

Dacă Timpul ar fi un patrimoniu, un *bun*, moartea ar fi cea mai cumplită formă de spoliere.

*

Faptul de-a nu ne răzbuna ne flatează doar pe jumătate, dat fiind că nu vom ști niciodată

dacă reținerea noastră are la bază noblețea sau lașitatea.

*

Cunoașterea — sau crima indiscreției.

*

Să contezi zadarnic pe șansa de a fi singur. Mereu escortat de tine însuți!

*

Unde nu e voință, nu e conflict: o lume de abulici nu cunoaște tragedia. Cu toate astea, lipsa voinței poate fi resimțită mai dureros decît o soartă tragică.

*

Ne împăcăm, de bine de rău, cu ideea oricărui faliment, exceptînd moartea, falimentul prin excelență.

*

Cînd ai comis o josnicie, te codești s-o asumi, să-i spui pe nume vinovatului, te pierzi în reflecții fără sfîrșit care nu sînt decît o josnicie în plus, atenuată totuși de jongleriile rușinii și ale remușcării.

*

Ușurarea să descoperi, la venirea zorilor, că e fără folos să cobori în miezul vreunei probleme.

*

Dacă acela pe care-l numim Dumnezeu n-ar fi simbolul prin excelență al singurătății, niciodată nu i-aș fi acordat nici cea mai mică atenție. Dar, fiind interesat dintotdeauna de monștri, cum l-aș fi putut uita pe adversarul lor, mai sigur decît ei toți la un loc?

*

Orice victorie este, mai mult sau mai puțin, o iluzie. Ea nu ne atinge decît la suprafață, pe cînd o înfrîngere, oricît de măruntă, ne lovește în ce avem mai profund, ținîndu-și trează acolo amintirea, astfel încît, orice s-ar întîmpla, putem conta pe compania ei.

*

Cît vid am adunat în mine, păstrîndu-mi totuși statutul de individ! Ce miracol că nu am explodat sub o atît de grea povară de inexistență!

*

Fără parfumul de Incurabil ce stăruie în urmă-i, plictisul ar fi mai greu de îndurat decît orice altă năpastă.

*

Conștiința micimii mele mă strivea. Nici un argument nu putea s-o combată, nici s-o ate-

nueze. Degeaba invocam cutare sau cutare ispravă, nu-mi era de nici un folos. «Nu ești decît un figurant», îmi repeta o voce categorică. Pînă la urmă, ieșindu-mi din fire, i-am replicat cu voită emfază: «Întreci măsura tratîndu-mă astfel. Pînă una alta, nu poate chiar oricine să fie dușmanul declarat al planetei, ba chiar al macrocosmosului!»

*

A muri înseamnă a da dovadă că-ți cunoști interesul.

*

Cu cîtă bucurie salutăm dezertarea clipei ce se desface de celelalte clipe, ce se eliberează de ele și le trădează!

*

De-am ști ce *oră* e în creierul nostru!

*

Afară de cazul că s-ar schimba integral, ceea ce nu se întîmplă niciodată, nimeni nu-și poate lichida contradicțiile. Doar moartea ne ajută s-o facem, înscriind astfel puncte în competiția cu viața și luîndu-i-o înainte.

*

Să fi inventat surîsul ucigaș...

*

Timp de milenii, n-am fost decît muritori; iată-ne în fine promovați la rangul de muribunzi.

*

Și cînd te gîndești că ne puteam lipsi de a trăi tot ce-am trăit!

*

Pe foaia imaculată, o musculiță alerga de zor. «La ce atîta grabă? Unde te duci? Ce cauți? Lasă-te păgubașă!» am strigat în miez de noapte. Aș fi fost atît de fericit s-o văd că se dezumflă! Să-ți faci discipoli este mai greu decît se crede.

*

«De ce fragmente?» îmi reproșa tînărul filozof. — «Din lene, din frivolitate, din silă dar și din alte motive...» — Și cum nu găseam nici unul, m-am lansat în explicații prolixe ce i s-au părut serioase și au sfîrșit prin a-l convinge.

*

Franceza: idiom ideal pentru a exprima cu eleganță sentimente echivoce.

*

Într-o limbă de împrumut ești *conștient* de cuvinte, ele există nu în tine, ci în afara ta.

Acest interval dintre tine însuți și mijlocul tău de exprimare explică de ce e greu, chiar imposibil să fii poet în alt idiom decît acela în care te-ai născut. Cum să extragi vreo substanță din cuvinte ce nu au rădăcini în tine? Noul venit trăiește la suprafața verbului, nu poate traduce într-o limbă învățată tîrziu acea agonie subterană din care izvorăște poezia.

*

Mistuit de dorul paradisului, fără să fi cunoscut nici un singur acces de credință adevărată.

*

Bach în mormîntul său. L-am văzut așadar, ca atîția alții, grație uneia din acele indiscreții ce sînt specialitatea groparilor și ziariștilor, și de atunci nu încetez să mă gîndesc la orbitele lui ce n-au nimic original, decît că proclamă neantul pe care el l-a negat.

*

Cît timp va mai exista măcar un singur zeu *în picioare*, misiunea omului nu va fi încheiată.

*

Domnia insolubilului se întinde cît vezi cu ochii. Satisfacția pe care o simțim în fața acestui tablou e totuși umbrită. Ce dovadă mai

bună că sîntem dintru-nceput contaminați de speranță?

*

La urma urmei, nu mi-am pierdut timpul, m-am vînzolit și eu, ca orișicare, în acest univers aberant.

CUPRINS

La prețul de vînzare se adaugă 2%,
reprezentînd valoarea timbrului
literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. 2511.1–171.1 / ROL,
B.C.R. Filiala sector 1, București

Redactor
VLAD RUSSO

Apărut 2003
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Cum se face că faptul de a nu fi existat, că absența colosală ce precedă nașterea nu pare să deranjeze pe nimeni, și chiar dacă îl tulbură pe careva, nu-l tulbură peste măsură?

ISBN 973-50-0332-5

5 948353 002409